

INTERNATIONELLA HANDELSHÖGSKOLAN
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Förmånsrätt och Företagsinteckning

Konsekvenser av den nya lagstiftningen

Filosofie kandidatuppsats inom företagsekonomi

Författare: Mohammed Abo Elnasr

Henrik Magnusson

Magnus Sprycha

Handledare: Fredrik Ljungdahl

Jönköping Januari 2005

JÖNKÖPING INTERNATIONAL BUSINESS SCHOOL
JÖNKÖPING UNIVERSITY

Priority right and Floating charges

Consequences of the new law

Bachelor's thesis in Business Administration

Author: Mohammed Abo Elnasr

Henrik Magnusson

Magnus Sprycha

Tutor: Fredrik Ljungdahl

Jönköping January 2005

Kandidatuppsats inom Företagsekonomi

Titel:	Förmånsrätt och Företagsinteckning – Konsekvenser av den nya lagstiftningen
Författare:	Mohammed Abo Elnasr Henrik Magnusson Magnus Sprycha
Handledare:	Fredrik Ljungdahl
Datum:	2005-01-07
Ämnesord	Företagsinteckning, företagshypotek, återbetalningsförmåga, säkerheter, kreditgivning, riskbedömning, förmånsrätt.

Sammanfattning

Bakgrund: Banker lånar ut pengar till företag genom så kallade företagshypotek som också är väldigt speciellt för Sverige. Som säkerhet användes då olika tillgångar som varulager, maskiner och kundfordringar. Om företaget sedan gick i konkurs så hade banken rätt att få utdelning på 100 procent av kreditgivningen. Nu har de endast rätt att få tillbaka 55 procent av säkerheten. Andra fordringsägare står nu även högre prioriterade än vad banken gör. Syftet med lagreformen är att minska de onödiga konkurserna i form av exempelvis att leverantörerna inte får sin utbetalning av konkursboet och riskerade att gå omkull själva.

Syfte: Syftet med denna uppsats är att undersöka och beskriva hur bankernas agerande och krav på säkerheter vid kreditgivning till små- och medelstora företag har förändrats efter införandet av nya förmånsrättsregler och lagen om företagsinteckning. Syftet är vidare att undersöka om och hur tillverkande små- och medelstora företags krediter i banken har påverkats på grund av den nya lagen.

Metod: För att besvara syftet med rapporten så genomfördes en kvalitativ undersökning där banker intervjuades. Vidare genomfördes även en kvantitativ undersökning som bestod av en enkätundersökning som var riktad till 250 tillverkande företag i Gnosjö, Gislaved, Värnamo och Vaggeryds kommuner.

Slutsatser: Den nya förmånsrättslagen medför ett flertal större konsekvenser för förhållandet mellan banker och företag. De flesta av dessa konsekvenser är negativa för både banker och företag, då majoriteten av båda parterna tror att banken kommer att kräva mer säkerheter i framtiden för att säkerställa sina lån. För att komma undan detta problem så kommer nya utlåningsformer att öka, framför allt factoring och leasing. Resultatet av undersökningen visar att flera av lagsiftarnas syften med lagen inte kommer att uppfyllas. Den största förväntade positiva effekten av förändringen är att leverantörerna kommer ta en mindre smäll när en kund går i konkurs.

Bachelor's Thesis in Business Administration

Title: Priority right and floating charges - Consequences of the new law

Author: Mohammed Abo Elnasr
Henrik Magnusson
Magnus Sprycha

Tutor: Fredrik Ljungdahl

Date: 2005-01-07

Subject terms: Floating charge, repayment, collateral, granting of credit, risk assessment, priority right.

Abstract

Background: Banks lend money to companies through so called floating charges, which are significant for Sweden. Assets, such as stocks, machines and customer claims are used as collateral. If a company went bankrupt, before the new priority right law was used, the bank was in favour to get the entire loan back. Now, after the law reform, the bank only can insist on getting 55% of the given security. Other creditors are now better prioritised than the banks. The purpose with the law reform is to minimize the unnecessary bankruptcies, for example suppliers that cannot handle the loss when a big customer goes bankrupt.

Purpose: The purpose of this thesis is to emphasize what expected consequences the new law will have on the bank's granting of credit to small and medium sized companies and how these effects will affect the company's credit support.

Method: To answer the purpose with this report a qualitative research was made involving interviews with banks. Further a quantitative research, consisting of an inquiry research, addressed to 250 production companies in the Jönköping region was made.

Conclusions: The new priority right law brings several consequences affecting the relationship between banks and companies. Most of the consequences are negative for both banks and companies, as the majority of both parts believes that the banks will demand more securities in the future to ensure their loans. To solve this, new lending out forms, especially factoring and leasing, will be used.

The result of this research shows that most of the purposes with the law reform will not be fulfilled. The largest positive expected effect of the change is that the suppliers will take a smaller damage when a customer goes bankrupt.

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Problemdiskussion	2
1.3	Syfte.....	3
1.4	Definitioner	3
1.5	Avgränsningar	3
1.6	Disposition.....	3
2	Metod.....	5
2.1	Vad är vetenskap?	5
2.1.1	Vår vetenskapliga syn.....	5
2.2	Angreppssätt	5
2.2.1	Deduktion.....	6
2.2.2	Induktion	6
2.2.3	Abduktion.....	6
2.2.4	Vårt val av angreppssätt	6
2.3	Undersökningsansats.....	6
2.3.1	Kvalitativ metod.....	6
2.3.2	Kvantitativ metod	7
2.3.3	Vårt val av metod	7
2.3.4	Intervjuer.....	7
2.3.5	Enkätundersökning	8
2.4	Validitet	9
2.5	Reliabilitet.....	10
2.6	Metodkritik.....	10
2.7	Bortfallsanalys.....	10
3	Referensram.....	11
3.1	Kreditmarknaden	11
3.2	Kreditbedömning	11
3.2.1	Skillnader i tillgång på information	13
3.2.2	Större risk att låna pengar till ett mindre företag	14
3.3	Säkerheter.....	14
3.3.1	Värde på säkerheter	15
3.3.2	Rating	16
3.4	Nya förmånsrättsregler.....	16
3.4.1	Syfte.....	16
3.4.2	Företagsinteckning.....	16
3.4.3	Förmånsrätt.....	17
3.5	Konkurs och ackord.....	19
3.5.1	Orsaker till konkurs	19
3.5.2	Krissignaler	19
3.5.3	Företagsrekonstruktion	19
3.6	Finansieringsalternativ	20
3.6.1	Bankfinansiering	20
3.6.2	Factoring.....	20

3.6.3	Leasing	20
3.6.4	Avbetalning	20
3.6.5	Leverantörsfinansiering.....	21
3.6.6	Riskkapital.....	21
4	Empiri	22
4.1	Kreditgivning och riskbedömning	22
4.2	Säkerheter.....	23
4.3	Återbetalningsförmåga	24
4.4	Kredituppföljning	24
4.5	Övriga effekter.....	25
4.6	Enkät svar	26
4.6.1	Kännedom om den nya lagen	26
4.6.2	Om företaget har banklån med företagsinteckning	26
4.6.3	Om banken har krävt mer säkerheter	27
4.6.4	Om företaget har finansiering med factoring.....	27
4.6.5	Om företaget har finansiering med leasing	27
4.6.6	Respondenternas åsikter	28
5	Analys	30
5.1	Kreditgivning och riskbedömning	30
5.2	Säkerheter.....	30
5.3	Återbetalningsförmåga	31
5.4	Kredituppföljning	32
6	Slutsats.....	33
6.1	Intervjuer	33
6.2	Påverkan på relationen mellan företagen och bankerna	33
6.3	Utfallet av studien.....	34
6.4	Validiteten av resultatet	34
6.5	Förslag till vidare forskning inom området.....	35
	Litteraturföreteckning.....	36
Figurer		
Figur 3-1	Säkerheter och dess risker.....	15
Figur 3-2	Förmånsrättsordningen vid konkurs	18
Figur 6-1	Steg i bedömningsprocessen utifrån intervjuerna med bankerna...33	33
Bilagor		
Bilaga 1	Intervjuguide.....	39
Bilaga 2	Enkätfrågor.....	40

1 Inledning

I detta kapitlet presenterar vi bakgrunden till vårt problem angående den nya lagen om företagsinteckning och förmånsrätt. Vi diskuterar oss också fram till vårt problem och sedan presenterar vi syftet med vår undersökning.

1.1 Bakgrund

Under 2003 gick 8 237 företag i konkurs, det är en liten ökning ifrån föregående år, men långt ifrån rekordåret 1992 då över 20 000 företag gick i konkurs (ITPS, 2005). En konkurs innebär att alla tillgångar som ett skuldsatt företag har tas om hand av en konkursförvaltare och används för att betala av företagets skulder. En del fordringar i ett konkursbo har en så kallad förmånsrätt, dessa har företrädesrätt och ska betalas i första hand. Dessa prioriterade fordringar kan antingen ha en särskild förmånsrätt eller en allmän förmånsrätt. En särskild förmånsrätt är en fordring som är pantsatt i ett specifikt föremål (Oxenstierna, 2004).

Ett alternativ till konkurs för ett företag som är i kris är att göra en företagsrekonstruktion. Det är avsett för företag som har ekonomiska problem men som på sikt kommer att ha en förmåga att överleva. I bland ingår det även ett offentligt ackord i vilket fördringsägarna röstar om att sätta ner sina fordringar med en viss procentsats (Oxenstierna, 2004).

Ända sedan i början av 90-talet så har kritik riktats mot den svenska obeståndsregleringen och främst mot ackordlagstiftningen. Några menade då att lagstiftningen inte är utformad på rätt sätt, eftersom det ändå ledde till att företag gick i konkurs. Andra kritiker har också menat att alltför få företag rekonstrueras via ackord och att lagstiftningen bör förändras så att det blir större möjligheter till företagsrekonstruktioner (NUTEK, 1993).

I mitten på 90-talet började ett arbete med att ta fram en ny lag och 1996 kom en ny lag om företagsrekonstruktion. Denna nya lagstiftningen innehöll dels den gamla ackordlagstiftningen men som kompletterades med regler om skydd mot konkursansökningar under en pågående företagsrekonstruktion. Men i den nya lagen togs inget upp om förmånsrätten, vilken hade en stor påverkan på valet mellan konkurs och rekonstruktion. En kommitté tillsattes som hade till uppgift att göra en översyn över förmånsrätten. Deras betänkande kom några år senare som SOU 1999:1. Under de kommande åren har betänkandet diskuterats i remissinstanser och i riksdagen. Efter vissa justeringar så lämnade regeringen över en proposition, Prop 2002/03:49, den 6 februari 2003 som slogs igenom i riksdagen den 5 juni 2003 (Österholm, 2003).

Den 1 januari 2004 trädde så den nya lagen om företagsinteckning (2003:528) i kraft. Den gamla lagen om företagshypotek (1984:649) kom under en övergångsperiod att fortsätta gälla fram till den 1 januari 2005 för inteckningar som beviljats före att den nya lagen trätt i kraft. Efter 1 januari 2005 så gäller den nya lagen för alla inteckningar.

När företag lånar pengar hos banker så används företagshypotek eller företagsinteckning som det numera kallas. En stor del av företagen som utnyttjar dessa är små- och medelstora företag. I en företagsinteckning ingår varulager, maskiner och kundfordringar som säkerhet för lånet. Dessutom igår numera också eventuella kassa och banktillgodohavanden. Om företaget går i konkurs så har banken förmånsrätt, vilket betyder att banken får utdelning på sina fordringar före de andra som har krav på det konkursdrabbade företaget. Tidigare hade bankerna rätt att få tillbaka 100 procent av det de lånat ut till konkursboet utifall

tillgångarna var tillräckligt stora. Denna rätt har nu nästan halverats till 55 procent genom den nya lagen om företagsinteckningar, vilket gör att 45 procent av pengarna som banken lånar ut är utan förmånsrätt. Dessutom har bankernas förmånsrätt blivit en allmän förmånsrätt, vilken tidigare var en särskild förmånsrätt (Lofalk, 2004).

1.2 Problemdiskussion

Syftet med den nya förmånsrättslagen är att den ska underlätta för företag att genomföra en företagsrekonstruktion i stället för att gå i konkurs. Detta ska enligt regeringen leda till färre konkurser och att arbetstillfällena ska kunna räddas. Den nya förmånsrättslagen syftar även till att kreditgivning och kredituppföljning inriktas mer på ett företags utsikter till lönsamhet och att hanteringen vid insolvens sker snabbare. Även leverantörernas ställning ska förbättras med den nya reformen. Den nya lagen kommer att få störst förändringar för staten och bankerna. Staten kommer att påverkas på så sätt att dess förmånsrätt för skatter och allmänna avgifter avskaffas (Prop 2002/03:49).

Kritik har riktats från företagare mot den nya förmånsrättslagen. Det är främst mot att banker enbart kommer att ha en förmånsrätt på 55 procent av konkursboets egendom vid en konkurs som kritik har riktats. Företagarorganisationen Svenskt Näringsliv tror att de nya reglerna om företagshypotek kommer att påverka kreditgivningen negativt. Värst drabbade kommer små- och medelstora företag att bli, detta eftersom det är de som oftast använder företagshypotek (Svenskt Näringsliv, 2005). Flera remissinstanser till propositionen hävdade att;

”den sorts krediter som ges i dag inte kommer att beviljas med den nya inteckningen. Detta skulle i så fall gå ut över framför allt de mindre och medelstora företag inom tillverkningsindustrin och handel som varit verksamma några år, eftersom det främst är sådana företag som använder sig av företagshypoteket”.

Vidare så har kritiker menat att;

”banker och andra professionella kreditgivare inte har möjlighet till en rimlig kostnad att vare sig öka kontrollen av enskilda kredittagare i samband med kreditgivning eller i sin aktivitet vad gäller uppföljning av lämnade krediter. Enbart en marginell ökning av denna kontroll och aktivitet skulle medföra oacceptabla kostnader. Dessa kostnader skulle inte stå i rimlig proportion till de små minskningar av kreditförlusterna som skulle bli följden.”

Andra kritiker har menat att banker kommer att kompensera de minskade värden på säkerheterna genom alternativa säkerheter (Prop. 2002/03:49).

Genom införandet av den nya lagstiftningen så har bankerna fått en sämre förmånsrätt vid en eventuell konkurs. Vi vill undersöka om och hur detta påverkar bankernas agerande vid kreditbedömning av små- och medelstora företag och hur bankerna kompenserar sig för den försämrade säkerheten? Har kritikernas farhågor blivit verklighet och har detta fått konsekvenser på små- och medelstora företag, så fall vilka?

Det har under det senaste året gjorts några liknande undersökningar på några andra högskolor angående den förändrade förmånsrätten.¹ I den ena uppsatsen finns förslag på

---

¹ Ny lagstiftning om förmånsrätt och företagshypotek, Göteborgs Universitet.
<http://www.handels.gu.se/epc/archive/00003362/01/03-04-25.pdf>

Bankers kreditbedömning av småföretag i och med försämrade förmånsrätt, Luleå Tekniska Universitet.
<http://epubl.luth.se/1402-1773/2004/061/LTU-CUPP-04061-SE.pdf>

fortsatt forskning inom området. Däribland just om att undersöka om hur små- och medelstora företag påverkas av den nya lagstiftningen. Det är detta vi vill försöka undersöka, men vi kommer även att göra en undersökning bland banker för att kunna se om deras syn på reformen har förändrats.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och beskriva hur bankernas agerande och krav på säkerheter vid kreditgivning till små- och medelstora företag har förändrats efter införandet av nya förmånsrättsregler och lagen om företagsinteckning. Syftet är vidare att undersöka om och hur tillverkande små- och medelstora företags krediter i banken har påverkats på grund av den nya lagen.

1.4 Definitioner

Vi kommer att definiera små- och medelstora företag efter en ny rekommendation från EU som började gälla den 1 januari 2005. I den är definitionen av små- och medelstora företag att de sysselsätter maximalt 250 personer och vars årsomsättning inte överstiger 50 miljoner euro eller vars balansomslutning inte överstiger 43 miljoner euro per år. Små- och medelstora företag delas sedan upp i mikroföretag, småföretag och medelstoraföretag. Mikroföretag är företag som sysselsätter färre än tio personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger två miljoner euro per år. Småföretag är företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger tio miljoner euro per år. (NUTEK, 2004)

1.5 Avgränsningar

Vi har i vår undersökning endast koncentrerat oss på hur förändringen i förmånsrätten från 100 till 55 procent och att företagsinteckningen har blivit en allmän förmånsrätt har påverkat banker och småföretag. I den nya reformen finns fler lagändringar. Bland annat så avskaffas statens förmånsrätt för skatter och allmänna avgifter. Även förmånsrätten för hyra och arrende tas bort. Dessutom begränsas förmånsrätten för lönefordringar till tio basbelopp.

1.6 Disposition

Kapitel 1: I detta kapitlet presenterar vi bakgrunden till vårt problem angående den nya lagen om företagsinteckning och förmånsrätt. Vi diskuterar oss också fram till vårt problem och sedan presenterar vi syftet med vår undersökning.

Kapitel 2: I det andra kapitlet redogör vi för vilken metodansats vi valt för att besvara vår problemställning. Därefter följer en beskrivning av vår vetenskapliga syn. Dessutom går vi igenom vårt val av metod för undersökningen. Vi beskriver också hur vi har genomfört vår undersökning genom intervjuer och enkäter. Slutligen går vi igenom validiteten och reliabiliteten i undersökningen.

Kapitel 3: I det tredje kapitlet går vi igenom den teoretiska referensramen för vår undersökning. Vi börjar med att presentera kreditmarknaden. Därefter går vi igenom bankers kreditbedömning och krav på säkerheter. Vi går även igenom den nya lagstiftningen, och slutligen behandlas konkurser och finansieringsalternativ.

Kapitel 4: I det fjärde kapitlet presenterar vi resultatet från den kvalitativa undersökningen med de fem bankerna, SEB, Nordea, Föreningssparbanken, Handelsbanken och Länsförsäkringar Bank. Dessutom presenterar vi också resultatet från vår kvantitativa undersökning bland små- och medelstora företag.

Kapitel 5: I detta kapitel jämförs utfallet av intervjuerna med passande litteratur. Vidare lägger vi även till våra egna tankar och bedömningar genom att analysera utfallet och forma uppfattningar. Analysen ligger till grund för de slutsatser som presenteras i nästa kapitel.

Kapitel 6: Detta kapitel framställer resultatet av denna studie. Vidare kommenteras utfallet av studien, validiteten av resultatet och förslag till vidare forskning inom ämnet ges.

2 Metod

I detta kapitel redogör vi för vilken metodansats vi valt för att besvara vår problemställning. Nedan följer en beskrivning av vår vetenskapliga syn. Därefter går vi igenom vårt val av metod för undersökningen. Vi beskriver också hur vi har genomfört vår undersökning genom intervjuer och enkäter. Slutligen går vi igenom validiteten och reliabiliteten i undersökningen.

2.1 Vad är vetenskap?

Det finns många definitioner på vetenskap och det är inte lätt att beskriva vad vetenskap egentligen är. En sammanfattning av begreppet vetenskap är i alla fall sökandet efter kunskap och sanning. Det finns två huvudsakliga förhållningssätt till hur forskning bör bedrivas för att nå fram till kunskap och sanning. Dessa förhållningssätt är positivism och hermeneutik (Patel & Davidsson, 1994).

Positivism innebär att formulera lagar för samhällsfenomen, helst ska dessa lagar vara kausala, det vill säga lagar som beskriver och förklarar orsak och verkan. Positivismen lägger stort intresse vid kvantitativa metoder och förenklar verkligheten för att kunna förstå den. Vidare finns det en strikt skillnad mellan fakta och värderingar eftersom vetenskapen ska vara fri från värderingar. Den vetenskap som är idealet för positivismen är naturvetenskapen (Lundquist, 1993).

Den raka motsatsen till positivismens är hermeneutiken som avvisar det naturvetenskapliga vetenskapsidealet. Hermeneutiken gör istället en skillnad mellan natur- och samhällsvetenskap eftersom samhällsfenomen är av en annan sort än naturfenomenen. Vidare strävar hermeneutiken efter att uppnå förståelse och att finna en mening eller betydelse hos sociala fenomen. Genom hermeneutiken så problematiseras verkligheten och den vetenskapliga kunskapen tolkar verkligheten (Lundquist, 1993).

2.1.1 Vår vetenskapliga syn

Eftersom positivism och hermeneutiken är två starka motpoler är det svårt att säga att vår syn är det ena eller andra. Men vi drar mer åt det hermeneutiska synsättet eftersom vi vill beskriva ett fenomen och att skapa förståelse. Men det går även att se positivism i vår undersökning, dels på grund av att vi ville undersöka det kausala sambandet mellan reformen och dess verkan på banker och företag.

2.2 Angreppssätt

Det brukar göras en skillnad på explorativa och deskriptiva undersökningar. Den explorativa undersökningen kännetecknas av att forskaren hittat luckor i kunskapen om ett visst problemområde som denne försöker besvara med hjälp av undersökningen. Tillvägagångssättet är att man samlar in så mycket information som möjligt om ett problemområde för att sedan kunna belysa det allsidigt. Till skillnad från den explorativa undersökningen så begränsar sig den deskriptiva undersökningen till att endast beskriva en eller några aspekter av ett problem. Forskaren kan exempelvis rikta in sig på att endast undersöka förhållandet mellan olika variabler (Patel & Davidsson, 1994).

Deduktion, induktion och abduktion är tre alternativa sätt för en forskare att relatera teori med empiri (Patel & Davidsson, 1994).

2.2.1 Deduktion

Deduktion innebär att forskaren utifrån befintliga teorier och allmänna principer drar slutsatser ur vilka denne härleder hypoteser om det enskilda fallet som sedan empiriskt prövas. Detta arbetssätts objektivitet stärks genom att forskaren utgår från befintlig teori och på så sätt inte ger någon möjlighet för denne att färga forskningsprocessen med sina egna subjektiva uppfattningar. Men genom att utgångspunkten redan finns i befintlig teori så finns det en risk för att forskningsprocessen blir riktad åt ett visst håll vilket kan leda till att helt nya aspekter av ett problem område inte upptäcks (Patel & Davidsson, 1994).

2.2.2 Induktion

Det induktiva arbetssättet innebär att forskaren utifrån empirin försöker formulera en teori. En uppenbar nackdel med detta arbetssätt är att man egentligen inte vet något om den formulerade teorins generalitet eftersom den är grundad på empirisk data som är typisk för en viss situation, tid eller grupp av människor (Patel & Davidsson, 1994).

2.2.3 Abduktion

Abduktion är en kombination av de ovan nämnda arbetssätten; Utifrån ett enskilt fall formulerar forskaren ett hypotetiskt mönster, induktion, som sedan testas på nya fall, deduktion (Patel & Davidsson, 1994).

2.2.4 Vårt val av angreppssätt

Vår undersökning kan sägas vara deskriptiv eftersom vi vill beskriva hur reformen har påverkat banker och små- och medelstora företag. Men den är även explorativ eftersom vi undersöker i vilken utsträckning små- och medelstora företag har påverkats av bankernas agerande.

I vår uppsats har vi till största delen arbetat med abduktion, alltså en kombination av de båda föregående sätten. Vi har utgått ifrån lagändringarna och teorier om kreditbedömning för att undersöka om lagförändringen har haft någon påverkan på bankers agerande och krav på säkerheter vid kreditgivning till små- och medelstora företag. Men även att undersöka om och hur små- och medelstora företags krediter i banken har påverkats.

2.3 Undersökningsansats

2.3.1 Kvalitativ metod

Syftet med kvalitativa metoder är att skapa djupare förståelse. En kvalitativ metod utmärker sig genom närhet till undersökningsenheterna. Rent praktiskt betyder detta att undersökningen genomförs med intervjuer (Holme & Solvang, 1997). Lundquist (1993) beskriver kvalitativa metoder som intresset för det säregna, unika och avvikande. Metoden har även närhet till det levande. Med det menas att insamlingen sker under de villkor som ligger nära den verklighet man undersöker. En kvalitativ undersökning genomförs genom osystematiska och ostrukturerade observationer, exempelvis via intervjuer med intervjumall utan fasta frågor eller svarsalternativ.

En nackdel med de kvalitativa metoderna är att det lätt kan bli en brist på struktur eftersom det är ett flexibelt arbetssätt. Det kan bli svårt att tolka informationen eftersom det kan vara lätt att lägga in egna känslor och värderingar i tolkningen. Vidare kan det vara svårt att tolka om det verkligen är rätt information man får och om den betyder något för

undersökningen. Kvalitativ metod brukar även kritiseras för att den är just subjektiv och om den verkligen uppfyller kraven på validitet och reliabilitet (Rosengren & Arvidsson, 1992). Mer om validitet och reliabilitet finns i kapitel 2.4 och 2.5.

2.3.2 Kvantitativ metod

Kvantitativa metoder är mer formaliserade och strukturerade. Dessutom kräver kvantitativ metod inte samma närhet till undersökningsobjektet som kvalitativ metod (Holme & Solvang, 1997). Vid kvantitativa undersökningar använder sig forskaren av statistiska metoder för bearbetning och analys av den information som har samlats in (Patel & Davidsson, 1994). Lundquist (1993) beskriver kvantitativ metod som att forskaren eftersträvar precision och största möjliga avspiegling av den kvantitativa variationen. I stället för att gå på djupet som i kvalitativ metod så går kvantitativ metod på bredden och söker information från många undersökningsenheter. Från dessa intresserar man sig för det gemensamma, genomsnittliga eller representativa. En kvalitativ undersökning genomförs genom systematiska och strukturerade observationer, exempelvis genom en enkät med fasta svarsalternativ. Forskaren undersöker ett fenomen utifrån och strävar efter en roll som observatör (Lundquist, 1993).

2.3.3 Vårt val av metod

Vi använde oss av både en kvantitativ och en kvalitativ metod. Enligt Holme & Solvang (1997) så kan man använda kvalitativa och kvantitativa metoder både under insamling och analys av informationen. Båda metoderna används samtidigt i samma undersökning. Genom detta så kan de olika sortens information stärka varandra. För att kunna göra undersökningen om hur den nya reformen påverkar bankers agerande vid kreditgivning till små- och medelstora företag så använde vi oss först av en kvalitativ undersökning. Vad vi ville få fram var bankernas åsikter och reaktioner på reformen. Dels ville vi också veta vilka effekter lagen förväntades innebära. Genom den kvalitativa undersökningen fick vi fram relevanta frågeställningar som vi sedan använde i den kvantitativa undersökningen. Den kvantitativa undersökningen använde vi oss av för att få fram hur mycket små- och medelstora företag har påverkats av bankernas agerande och vad de tycker om reformen.

2.3.4 Intervjuer

Vår empiriska undersökning kan delas in i två delar. Den första delen av undersökningen består av djupintervjuer med ett antal banktjänstemän på fem olika banker. Urvalet av dessa banker gjordes genom att vi valde en intervju på vardera storbanker. Dessutom ville vi göra intervjuer på några mindre banker också. Den enda vi lyckades få en intervju med var Länsförsäkringar Bank. I princip gjorde vi ett totalurval bland banker i Jönköpingsregionen. I alla fall är det en totalundersökning i form av att vi har intervjuat någon från varje bankkoncern. Våra intervjuer gjordes med följande banker och personer;

- Handelsbanken Jönköping, Claes Ericson
- SEB Jönköping, Anna Hedenborn
- Länsförsäkringar Bank Jönköping, Bo Johansson och Bo Tidebrink
- Nordea Skillingaryd, Ulf Sandberg och Bo Lindqvist
- Föreningssparbanken Jönköping, Tomas Rosén

Enligt Trost (1993) bör forskaren vid kvalitativa intervjuer begränsa urvalet till ett mindre antal intervjuer. Det är också viktigt att de personer man intervjuar har kunskaper i ämnet som undersökningen behandlar. När vi tog första kontakten med bankerna så frågade vi efter en person som är väl insatt i företagsinteckningar. Intervjuerna genomfördes som en besöksintervju. Det innebar att vi gjorde en överenskommelse om tid och plats för intervjun. Väl på plats för intervjun så ställde vi som intervjuare frågor efter en i förväg strukturerad och iordningställd intervjuguide. Frågorna som ställdes var konstruerade så att svaren kunde utvecklas och följdfrågor kunde ställas, men i stora drag så följde intervjuerna strukturen i bilaga 1. Samtliga intervjuer varade cirka en timma. Eftersom respondenterna inte ville att vi skulle spela in intervjuerna så använde vi ingen bandspelare. Dahmström (1996) skriver att besöksintervjuer kan karaktiseras som en dyrbar metod som ibland är nödvändig för att få utförliga svar med tillräckligt hög kvalitet. I vårt fall är ju inte kostnaden för en besöksintervju ett problem. Men vi fick ta hänsyn till att besöksintervjuerna tar lång tid att genomföra, och fick planera in tiderna för intervjuer i god tid.

2.3.5 Enkätundersökning

Den andra delen av den empiriska undersökningen var en enkätundersökning med en kvantitativ metod. Enligt Malhorta (2002) kan urvalet till denna undersökning göras i fem steg. Det första steget är att definiera populationen. Andra steget är att välja en urvalsram och tredje steget är att välja en urvalsteknik. Urvalsteknik är viktig för att inte viktiga kategorier ska falla bort. Fjärde steget är att välja storlek på urvalet och slutligen som femte steget är att verkställa urvalsprocessen.

Först gällde det för oss att definiera och avgränsa en viss population, det vill säga en viss mängd enheter som vi vill studera. Den valda populationen kallas målpopulation (Dahmström, 1996). Vi har valt Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Värnamo kommuner som vår målpopulation. Anledningen till detta var den stora förekomsten av små- och medelstora företag i den regionen. När vi hade vår målpopulation klar för oss så var nästa steg att hitta en ram för målpopulationen. Ram innebär att man utifrån ett register eller annan förteckning över en populations enheter definierar en undersökningspopulation (Dahmström, 1996). Här har vi också valt att begränsa oss till tillverkande företag. Detta valet gjorde vi just för att dessa företag är de som i större utsträckning använder sig av företagshypotek. Som register för vårt urval har vi använt oss av Företagsfakta hos Affärsdata.

Stegvis genomförande av urval

Vi ville här ha en lista för varje kommun så vi upprepade detta genomförandet för varje kommun.

- 1) Val av kommun; Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Värnamo.
- 2) Enligt vår definition av små- och medelstora företag som är mellan 1 och 250 anställda så gjorde vi också detta urvalet.
- 3) Det tredje urvalet var val av bransch de undersökta företagen skulle tillhöra. Till detta använde vi oss av den så kallade SNI-kodningen² som alla företag i Sverige är

---

² SNI är en branschindelningen och betyder Svenskt Näringsgrensindelning och bygger på EU standard. (SCB)

klassificerade efter. Här valde vi tillverkningsföretag som har en SNI-klassifiering mellan 10000 och 39999.

- 4) Detta urval genererade en lista på ungefär 200 företag per kommun, totalt 800 företag. Ur dessa listor valde vi sedan ut 250 företag genom slumpmetod, vilket vi ansåg vara ett lagom och hanterligt urval. Tekniken kallas enligt Rosengren & Arvidsson (1992) för OSU-urval. Slumpmetoden gick tillväga så att vi numrerade företagen och sedan slumpade fram tal med hjälp av ett datorprogram. Till de framslumpade företagen skickade vi sedan ut brev om vår enkät via e-post. E-postadresserna fick vi tag på genom olika källor, bland annat från Eniro, Gnosjöregionen.se och företagens hemsidor.
- 5) Enkätundersökningen gick sedan till så att företagen loggade in på en speciell hemsida. Denna sidan byggdes och programmerades av oss och låg på en egen hemsida med enkel adress. På sidan angav respondenterna ett användarnamn och lösenord, vilket var samma för alla företag. Lösenordet var till för att inga obehöriga skulle kunna svara på enkäten.

2.4 Validitet

När man formulerat sitt forskningsproblem och definierat de centrala begreppen så är nästa steg datainsamlingen. Flera olika datainsamlingsmetoder finns att tillgå, men också flera tolkningar och konsekvenser för statistisk bearbetning. Detta betyder att vi kan kritisera mätningens precision och därmed granska dess giltighet och tillförlitlighet. Det är här validitet kommer in i bilden (Rosengren & Arvidsson, 1992).

Validitet är ett centralt begrepp inom vetenskaplig forskning. Validitet används för att beteckna giltigheten hos undersökningen. En valid mätning mäter helt enkelt vad den är avsedd att mäta. Det går också att definiera validitet som god överensstämmelse mellan det teoretiska och det empiriska begreppet. Dessutom går det också att definiera validitet som frånvaron av systematiska mätfel. Finns det inga systematiska mätfel så mäter undersökningen det den är avsedd att mäta. Alltså täcker teoretisk och empirisk definition varandra. Det finns två aspekter på validitet: inre validitet och yttre validitet. Den enklaste formen, som också är den vanligaste av validitetsbedömning är inre validitet eller som det också kan kallas ytvaliditet. Det är då man redovisar sin operationalisering av det teoretiska begreppet, och tycker att det är mer eller mindre självklart att den har god validitet och att den mäter vad man avser att mäta. Den andra typen av validitet är den yttre validiteten, eller också den empiriska validiteten. Då kollar man mätvärdet på en variabel och ska kunna förutsäga mätvärdet på nästa variabel. Den här typen av validitet används ofta vid olika former av urvalstester (Rosengren & Arvidsson, 1992).

Enligt Holme & Solvang (1997) så kan det vara svårt satt veta hur informationen som fås genom en kvalitativ undersökning blir så giltig som möjligt. Vi anser att vår undersökning har en god validitet eftersom vi med våra intervjuer har fått en klar bild av bankernas syn på reformen och följderna av denna. En stor fördel med besöksintervjuer är att man kan ställa krångligare frågor än vid en enkät. Även så kan oklarheter i frågorna redas ut enkelt. Vidare har också intervjuaren möjlighet att stötta och stimulera respondenten till att ge ett så komplett svar som möjligt. Vi fick dock uppmärksamma oss på risken att vi som intervjuare styr svaren från respondenterna. Att tänka på vid intervjuer är risken för intervjuareffekt och de mätfel som kan bli följderna av detta. Intervjuareffekten innebär att intervjuaren påverkar respondenten i form av ordval och tonfall. Även nackdelar med prestigebias bör uppmärksammas, dock anser vi att detta inte var något problem i vår

undersökning. Prestigebias innebär att respondenten svarar enligt vedertagna sociala normer och förväntningar (Dahmström, 1996).

Vi anser att vi i vår enkätundersökning har fått en bra bild av hur företagen i regionen har påverkats av reformen.

2.5 Reliabilitet

En undersöknings tillförlitlighet kallas reliabilitet. Det innebär mer eller mindre frånvaro av slumpmässiga mätfel i undersökningen. Genom lika standardiseringsförfaranden kan reliabiliteten ökas och slumpens inflytande reduceras. En undersökning med god reliabilitet kännetecknas av att den kan upprepas och att då ge ett liktydigt svar som i den ursprungliga undersökningen Rosengren & Arvidsson (1992).

För att inte gå miste om någon information vid intervjuerna så har samtliga författare varit med vid intervjuerna. Vi har försökt att inte påverka intervjupersonerna vid intervjuerna genom att vara så objektiva som möjligt. Något som kan ha påverkat negativt är att vi inte fick använda bandspelare vid intervjuerna, men vi anser inte att vi gick miste om någon information på grund av detta.

2.6 Metodkritik

Vi har funderat på om det har påverkat vår undersökning att vi gjorde en enkätundersökning i Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Värnamo kommuner och att bankintervjuerna till största delen gjordes i Jönköping. Men vi anser att bankernas och företagens syn på lagstiftningen inte skiljer sig mellan regionerna.

2.7 Bortfallsanalys

Bland bankerna gjorde vi, som nämnts tidigare, en totalundersökning. Vi gjorde inte en totalundersökning i den meningen att vi intervjuade personer på alla bankkontor, men vi gjorde en totalundersökning i alla bankkoncerner förutom Smålandsbanken och Skandiabanken, med vilka det inte gick att få någon intervju.

I enkätundersökningen fick vi svar från 42 procent, vilket vi tycker är acceptabelt. Bortfall kan enligt Rosengren & Arvidsson (1992) bestå av både internt och externt bortfall. Internt bortfall innebär att vissa frågor inte besvaras av en viss respondent. Detta bortfall har i vår enkätundersökning varit obefintlig. Däremot har det externa bortfallet varit större. Eftersom enkäten var anonym så kunde vi inte påminna de som inte svarat på enkäten genom ytterligare en påminnelse. Men vi valde att ha enkäten anonym på grund av att respondenterna kanske kunde uppleva att frågorna var för känsliga för att svara på den utan anonymitet. Detta skulle ha gjort att svarsfrekvensen hade blivit lägre. I enkäten hade vi en fråga om företagets antal anställda, och det går att se ett visst mönster i att de som svarade på enkäten var de företagen som hade fler anställda. Företag med få anställda hade en viss tendens att inte svara på enkäten. Vad detta beror på kan vi ju bara spekulera i, men gissningsvis kan det bero på okunskap, ointresse eller tidsbrist.

3 Referensram

I detta kapitel går vi igenom den teoretiska referensramen för vår undersökning. Vi börjar med att presentera kreditmarknaden. Därefter går vi igenom bankers kreditbedömning och krav på säkerheter. Vi går även igenom den nya lagstiftningen, och slutligen behandlas konkurser och finansieringsalternativ.

3.1 Kreditmarknaden

Krediterna spelar en viktig roll i det moderna samhället. Kreditmarknaden omfattar finansiella instituts utbud av tjänster som till stora delar omfattar bankers in- och utlåningsverksamhet och räntebärande värdepapper. Det finns flera olika sorters kreditgivare i samhället. De kan indelas i banker, kapitalplacerande institut, kreditmarknadsföretag och statliga lånefonder (Bergström & Lennander, 2001).

En stor del av kreditgivarna utgörs av banker, totalt finns det 109 registrerade banker hos Finansinspektionen. Bankers verksamhet är hårt reglerad och deras verksamhets- och handlingsutrymme bestäms av banklagstiftningen. Finansinspektionen övervakar bankernas verksamhet. Banker kan delas in i tre olika grupper; affärsbanker, sparbanker och medlemsbanker. Affärsbankerna är i dag vanligast och fungerar ungefär som ett aktiebolag. De största bankerna i Sverige i dag (Nordea, Föreningssparbanken, SEB och Handelsbanken) är affärsbanker och drivs som publika aktiebolag. Det fanns 31 registrerade bankaktiebolag hos Finansinspektionen i januari 2005. Bland affärsbankerna återfinns också de nya så kallade nischbankerna såsom Stadshypotek Bank, Länsförsäkringar Bank och Skandiabanken. Men den största delen av de registrerade bankerna är sparbanker, i januari 2005 fanns det 76 registrerade sparbanker hos Finansinspektionen. Deras verksamhet var från början att driva på och underlätta sparandet i det fattiga bondesamhället, och var tänkta främst för privatpersoner. Dessutom finns det två medlemsbanker i Sverige. Dessa betalar inte ut ränta på insatt kapital och kräver inte ränta på lånat kapital (Bergström & Lennander, 2001; Finansinspektionen, 2005).

3.2 Kreditbedömning

Verksamheten i banker består huvudsakligen av att bevilja krediter till företag och enskilda personer. Denna affärsidé grundar sig på teorin om att bankerna på grund av sin samlade erfarenhet och sina stora resurser kan göra säkrare kreditbedömningar än de flesta andra placerare. Kreditbedömningsprocessen syftar till att bedöma potentiella kunders återbetalningsförmåga och att undersöka om kreditsökaren har tillgångar som kan erbjudas banken som säkerhet (Funered, 1994). Kreditbedömningen har två avsikter. Den första avsikten är att undvika kreditförluster. Den andra avsikten är att maximera avkastningen på bankens riskkapital. För att kunna maximera avkastningen så krävs att banken har en stor förståelse för företagarens villkor, detta innebär också att banken kan bedöma risken för olika krediter bättre än sina konkurrenter (Green, 1997).

En kreditsökandes återbetalningsförmåga kan vara mycket svårbedömd. Under senare tid har också kreditsökandes återbetalningsförmåga blivit viktigare än kvalitén på säkerheter för krediterna. Det är alltså viktigare att göra en bra kreditvärdering än säkerhetsvärdering (Millqvist, 2003). Men det är inte enbart kreditsökandens ekonomiska utsikter som avgör om en bank kommer att bevilja en kredit. Banken måste själv ha tillräckligt stor kapitalbas

för att kunna täcka det extra kapitalbehov som krediten för med sig. Utöver den ekonomiska analysen är det viktigt att banken gör en bedömning av den kreditsökandes verksamhet och betalningsmoral. Om bankens kreditbeslut enbart grundas på extern information är risken större att banken följer den allmänna trenden i branschen och kanske lånar ut till ett riskfyllt projekt som den inte i vanliga fall skulle göra. Den effekten uppstår i goda tider när en bransch eller ett företag framstår och uppfattas som att ha väldigt låg kreditrisk så att alla negativa tecken ignoreras samtidigt som allt för stor vikt läggs på de positiva signalerna. Det finns i banklagstiftningen regler för att förhindra bankerna att förbise viktiga inslag i kreditbedömningsprocessen. Dessa regler fungerar som en ramlagstiftning inom vilken bankerna ska hålla sig i (Funered, 1994). Green (1997) skriver att kreditbeslutet också bygger på banktjänstemännens individuella intuition och deras bedömning av kreditsökaren. Eftersom det är viktigt att bedöma förutsättningarna för ett projekts eller företags affärsidé, och att det inte enbart går att titta på ekonomiska bedömningar så spelar banktjänstemännens intuition en viss del av kreditbeslutet.

Banker kan aldrig med säkerhet veta om en kredit fullt ut kommer att kunna återbetalas, detta är den så kallade kreditrisken. Kreditrisk beror på att den samhälls- och företagsekonomiska utvecklingen aldrig helt kan förutsägas och på ojämna fördelning av information mellan bank och låntagare (Funered, 1994). Det finns två sorters risker under en kredits löptid. Det är risken för en betalningsinställelse och risken vid en betalningsinställelse. Båda dessa risker minskas genom en noggrann kreditbedömning. Med risken för en betalningsinställelse menas risken att företaget kommer att råka i svårigheter i framtiden. Bankens kreditbedömning ska koncentreras på en bedömning av företaget för att minimera risken för en betalningsinställelse. Här bedömer banken företagets återbetalningsförmåga men även dess finansiella styrka, lönsamhet, konjunkturen inom branschen och kompetensen på företagets ledning (Broomé, Elmér & Nylén, 1998).

När väl en betalningsinställelse ändå inträffat och kreditgivaren tvingas lösa krediterna så infaller risken vid en betalningsinställelse. Då tvingas kreditgivaren lösa krediterna med hjälp av säkerheterna. Här uppstår då ett problem med att värdera hur mycket säkerheterna är värda. Värdet på säkerheter kan minska kraftigt för företag som går dåligt. Värdet på tillgångarna som ställs som säkerhet är beroende av hur de används. Är företaget lönsamt så har tillgångarna ett högre värde (Broomé et al. 1998). Mer om säkerheter och värdering av dessa tas upp i kapitel 3.3.

Eftersom långgivaren tar en risk med utlåningen så används mycket övervakning i form av kreditbedömning, säkerhetsanalysering och lånövervakning. Sinkey (1992) menar att kreditanalys och övervakning kräver kunskap om låntagaren. Dessa sammanfattas i form av fem C:n.

- Character (företagets anseendet och viljan att betala tillbaka)
- Capacity (kapaciteten att kunna betala tillbaka)
- Collateral (att företaget har säkerheter)
- Capital (Styrkan av balansrapporten)
- Conditions (känsligheten mot de externa faktorer som kan påverka)

Dessa fem C:n borde påverka kreditbedömningen avsevärt. Andra faktorer som kan påverka är dessutom den personliga relationen mellan bank och klient, och externa ekonomiska faktorer såsom konkurrenssituation med mera. För bankerna så uppstår problem från dold handling eller dold information. Särskilt angående dold information då låntagare vet mer om sin finansiella situation än vad bankerna vet. Bankerna har även svårigheter att ständigt övervaka låntagarens verksamhet. Detta skapar nackdel för banken

och höjer därmed bankens risker. Ett av de mest omdiskuterade ämnena inom finansiering av mindre företag är det vanligt förekommande problemet för dessa att få banklån. Även om det under de senaste 70 åren har skett ett flertal förändringar inom området så är det fortfarande idag svårt för många mindre företag att få långsiktiga lån. Ofta sätter banker också högre ränta på lånen för mindre företag än för stora företag. Anledningen till att det är svårare för mindre företag att få lån än för stora beror bland annat på svårigheter för banken att få tillräcklig information om företaget ifråga och den större risken med ett mindre företag. (Sinkey, 1992)

3.2.1 Skillnader i tillgång på information

Till skillnad från stora företag där information om dem oftast är inhämtad från externa analytiker så är det svårt för banker att veta ifall informationen de har om ett litet företag är tillförlitlig. Ägaren av det mindre företaget däremot, har tillgång till inside information om sitt företag vilket gör att han/hon har en bättre bild av företagets prestation än banken. Denna skillnad i tillgång på information gör att banken är mer försiktig med att låna ut pengar till mindre företag än till stora företag (Sinkey, 1992).

Vid uppstarten av nya företag är det enligt Jovanovic (1981) rimligt att antaga att entreprenören inte kan veta ifall företaget kommer att vara framgångsrikt eller inte. Jovanovic (1981) menar att det är endast genom erfarenhet man kan skilja den framgångsrike entreprenören från den icke framgångsrike. Vid uppstarten av nya företag kan det vara banken som har en bättre förutsättning att uppskatta hur det kommer att gå för företaget än entreprenören. Detta eftersom banktjänstemannen förmodligen har erfarenhet av liknande kunder med företag på samma stadiet i utvecklingsfasen och de har förmodligen också genomgått en utbildning. Vidare så brukar banker ha formaliserade kriterier för långivning vilka ger banktjänstemannen klara riktlinjer att utgå ifrån (Sinkey, 1992).

Principal-agent teorin behandlar den kontraktsevenliga relationen mellan huvudmannen och agenten, där huvudmannen är den som engagerar en annan person, agenten, att utföra arbete på huvudmannens vägnar. Huvudmannen skyddar sin förmögenhet och sina intressen genom att ständigt övervaka agentens aktiviteter. Många gånger måste huvudmannen även bidra till att stärka relationen med agenten, eftersom detta kan medföra lägre övervakningskostnader. Inom finansiering och ekonomi, ses organisationen som en komplicerad uppsättning av kontrakt mellan individer (Sinkey, 1992).

Det finns två allmänna problem inom principal-agent teorin som kan dyka upp i relationen; dold handling och dold information (Arrow, 1985). Om exempelvis företaget anställer en advokat så vill det att advokaten ska göra sitt bästa för att lösa fallet. En dold handling vore om advokaten inte anstränger sig så mycket som de vill, eller om denne tar till fula knep för att lösa fallet. Dold information är när agenten har information som huvudmannen ej känner till.

Sådana problem inom principal-agent teorin uppkommer genom att

1. Parterna har olika mål
2. Örlighet existerar
3. Eller på grund av att parterna har asymmetrisk information.

Principal-agent teorin kan även tillämpas i relationen mellan långgivare och en bank. Banken kan fungera både som principal eller som agent. Som en långgivare så är banken en principal som måste se över och försvara tillgångarna och säkerheten genom att övervaka agenten

som då är låntagaren. Som en inlånare är banken agent som blir övervakad av klienten/insättaren (Sinkey, 1992).

3.2.2 Större risk att låna pengar till ett mindre företag

Enligt Storey (1994) råder det en liten tvekan om att det är mer riskabelt att låna ut pengar till mindre företag än till stora företag för banker. Detta kan banker hantera på tre sätt:

- De kan ha en policy att endast låna ut pengar till företag där risken är minimal.
- De kan genom kontrakt och lagar se till att de helt eller delvis får tillbaka sina pengar även om företaget går i konkurs.
- De kan kräva högre avkastning på lån med högre risk, i form av högre ränta.

I praktiken brukar dessa tre punkter kombineras; exempelvis så skulle det på en perfekt marknad vara möjligt för alla företag att få banklån, dock vid olika räntenivåer, om endast tredje punkten skulle tillämpas, vilket inte är fallet. Istället så avvisar banken lån till företag som verkar osäkra. Enligt Stiglitz och Wiess (1981) så är det rationella tillvägagångssättet för banker, när informationen om ett företag inte är tillräcklig, att inte låna ut pengar till det företaget. Alltså är det inte enbart tillgång och efterfrågan som ska avgöra ifall ett lån ska ges utan en policy måste skapas för att inte osäkra företag ska få lån.

Traditionellt sett har banker använt personlig borgen eller säkerheter i form av tillgångar som en indikator på att låntagaren är hängiven till sitt företag. Syftet med dessa säkerheter är att de ska helt eller delvis täcka de förluster som uppstår ifall det skulle gå dåligt för det lånande företaget. Genom kontrakt kan banken också specificera vad företaget får respektive inte får göra med de lånade pengarna; exempelvis i vilken utsträckning får pengarna användas till att köpa upp andra företag eller hur mycket pengar får tas ut i lön. I en marknadsekonomi så är räntan högre för lån med högre risk än för lån som anses som säkra. Den högre räntan beror på att kostnaden för att övervaka lånet ökar vid högre risk och/eller den högre räntan ska kompensera för den ökade sannolikheten att företaget inte kan betala tillbaka sina lån. När banken bestämt sig för att låna ut pengar till ett företag brukar den försäkra sig om att låntagaren handlar kontraktensligt genom att övervaka låntagaren. Kostnaden för denna övervakning belastas låntagaren med. Detta leder till att kostnaden för övervakningen ökar procentuellt vid mindre och osäkra lån. Under de senaste årtiondena har det blivit allt vanligare att företag helt eller delvis finansieras med riskkapital. Riskkapital är ett sätt för investerare att supporta entreprenörer och deras talanger med kapital och kunskap för att upptäcka nya möjligheter och på så sätt skapa långsiktiga inkomster (Storey, 1994).

3.3 Säkerheter

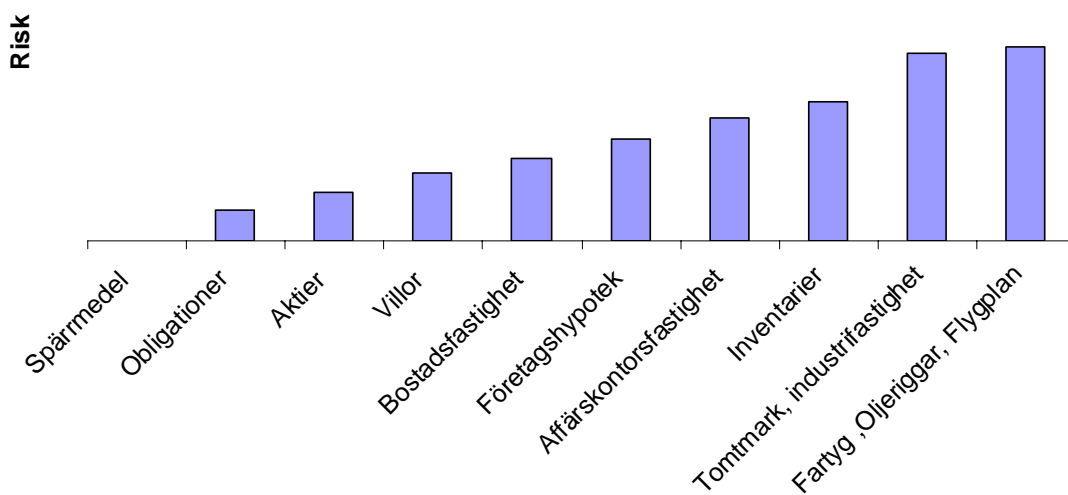
Eftersom det är vanligt med svängningar i företagets penningflöde och en tidsmässig obalans mellan intäkter och utgifter så krävs oftast bankkrediter för att klara dessa svängningar. (Millqvist, 2003). En kreditgivare vill oftast att kredittagaren lämnar säkerheter för sin kredit, eftersom risken för kreditgivaren vid en betalningsinställelse minskas genom säkerheter. Säkerhet används för att kreditgivaren ska kunna hållas skadelös om kredittagaren kommer på obestånd (Bergström & Lennander, 2001). Till grund för bankens relationer till sina kunder ligger *Bankrörelselagen (1987:617)*. I denna lagen finns de regler som en bank måste följa om den vill bedriva kreditverksamhet. Till bankens kreditgivning stadgas en grundprincip i *Bankrörelselagen 2 kap 13 § 1 st*:

”Kredit får beviljas endast om låntagaren på goda grunder kan förväntas fullgöra låneförbindelsen. Dessutom krävs betryggande säkerhet i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Banken får dock avstå från sådan säkerhet om den kan anses obehövlig eller om det annars föreligger särskilda skäl att avstå från säkerhet”.

Alltså måste banken enligt Bankrörelselagen bedöma kundens återbetalningsförmåga för att få låna ut till kunden. Enligt Bankrörelselagen så måste det finnas en dokumenterad återbetalningsförmåga hos kredittagaren för att lån ska betalas ut. Men enligt denna lagen så finns det dock undantagsvis möjlighet för bankerna att låna ut pengar utan säkerhet, genom så kallade blancolån.

3.3.1 Värde på säkerheter

När en kredittagare gått i konkurs så kan värdet på säkerheterna ha minskat. En försäljning från ett konkursbo ger oftast mindre i intäkter än om försäljningen hade skett under mer ordnade former. Det finns två risker vid bedömning av säkerheter; tidsrisk och realisationsrisk. Tidsrisk innebär svårigheter att göra en korrekt bedömning av framtida värdet hos tillgångarna. Värdet på tillgångarna kan ha minskat kraftigt under perioden närmast före en konkurs. Detta beror på att ofta så har företaget redan sålt tillgångar som är lätta att realisera i likvida medel för att kunna förbättra en dålig likviditet. Realisationsrisken är risken för att kreditgivaren ska få ett sämre pris för tillgången vid konkursförsäljningen än om tillgångarna hade sålts under normala förhållanden (Broomé et al. 1998).

Figur 3-1 Säkerheter och dess risker (Källa: Broomé et al. 1998)

Olika tillgångar som används som säkerhet utgör olika stora risker för kreditgivaren. Den säkraste säkerheten är spärmedel. Därefter kommer obligationer och aktier. Icke börsnoterade aktier bör undvikas som pant. Fastigheter anses också som en god säkerhet, i alla fall villor och bostadsfastigheter. Däremot är industrifastigheter mycket osäkra. Detta på grund av att de under högkonjunktur kan vara mycket värdefulla, men värdelösa under en lågkonjunktur. Företagshypotek är mer riskfyllt. Egendomen som är in-tecknad består av företagets omsättningstillgångar. Generellt sett är denna säkerhet god men vid en konkurs brukar inte mycket finnas kvar. Fartyg och flygplan är förenat med en stor risk att ha som säkerhet. Detta för att värdet på dem kan variera stort under konjunkturväxlingar och att det kan vara svårt att ha fysisk kontroll över panterna (Broomé et al. 1998).

3.3.2 Rating

Rating är ett kreditvärderingsbetyg som banker använder sig av för att bedöma risken för att ge krediter till olika företag. Ratingbetyget är en kombination av den bedömda återbetalningsförmågan och säkerhetstäckningsgraden. Ratingskalan är mellan 1 och 6 där 1 är företag med dåligt betyg. Även plus- och minustecken används. Ett företag kan exempelvis ha en rating på 2+:3. Den första siffran anger återbetalningsförmågan och den andra siffran säkerhetstäckningsgraden. Har företaget en rating med 2+ eller lägre så får det med automatik en högre uppmärksamhet eftersom det är en ökad risk förknippad med dessa företag. De företag som har en rating på 2+ eller sämre kallas av banken för observationsengagemang och klassificeras i fyra olika bevakningsgrupper; bevakning, substandard, osäker och förlust (Nordea, 2004).

3.4 Nya förmånsrättsregler

Den 5 juni 2003 beslutades det i riksdagen om ändrade förmånsrättsregler och en ny lag om företagsinteckningar. Från och med den 1 januari 2004 ändrades reglerna i förmånsrättslagen genom lag om ändring i förmånsrättslagen (2003:535). Dessutom ersattes lagen om företagshypotek (1984:649) med en ny lag om företagsinteckning (2003:528). Under 2004 har övergångsregler gällt. Har företagsinteckning beviljats före 1 januari 2004 gäller lagen om företagshypotek fram till den 1 januari 2005. Därefter anses inteckningen som en företagsinteckning enligt den nya lagen (Prop. 2002/03:49).

3.4.1 Syfte

Syftet med lagförändringarna är att den nya förmånsrättsordningen ska ge bättre förutsättningar för rekonstruktion av företag som är livskraftiga och som kan drivas vidare i stället för att gå i konkurs, detta för att kunna rädda arbetstillfällena i dessa företag. Vidare är syftet att kreditgivning i första hand ska grundas på återbetalningsförmåga och mindre på säkerheter vilket gör att en rekonstruktion kan underlättas eftersom har kreditgivaren färre bra säkerheter så flyttas fokus från säkerheterna till kredittagarens möjligheter att kunna betala tillbaka krediten. Detta skulle göra att kreditgivaren får ett större incitament att vara mer aktiv och att reagera snabbare mot en kredittagare som kommer i ekonomisk svårighet. Detta bör enligt regeringen underlätta företagsrekonstruktioner (Lofalk, 2004).

Regeringen skriver i sin proposition att *”krediter till nystartade företag inte kommer att påverkas i någon särskild utsträckning av reformen. Det är främst äldre företag i en expansionsfas som lämnar säkerhet i form av företagshypotek för att kunna finansiera expansionen med nytt rörelsekapital som påverkas, medan nya företag alltså knappast berörs.”* Vidare skriver regeringen också att *”enligt regeringens bedömning talar emellertid starka skäl mot att ändringen av företagshypoteket skulle leda till att kreditgivningen minskar eller att bankerna kompenserar sig genom att höja priset och försämra lånevillkoren för företagen annat än marginellt.”* Alltså anser regeringen att lagen inte kommer att få några konsekvenser för nystartade företag. Eftersom nystartade företag oftast är småföretag i början så kommer dessa alltså inte att påverkas enligt regeringen. Regeringen anser heller inte att kreditgivningen kommer att påverkas i någon negativ riktning (Prop 2002/03:49).

3.4.2 Företagsinteckning

Många företag behöver en kredit för att kunna klara svängningar i penningflödet och den likviditetsbrist som kan uppstå vid långa kredittider till kunder. Speciellt vid uppstart av nya företag så finns det ett stort behov av lån. Oftast är det banken som tillhandahåller denna

krediten och den vanligaste säkerheten för dessa krediter är företagshypotek (Millqvist, 2003).

Den största tillgången i ett företag brukar vanligtvis vara dess varulager. Företaget kan inte lämna ifrån sig varulagret som pant för en kredit eftersom företaget är beroende av varulagret. Det skulle också vara opraktiskt att förvara varulagret för kreditgivaren. En företagsinteckning är en inteckning i företagets lösa egendom. Men det är viktigt för näringslivet att företagets största tillgångspost kan utnyttjas som säkerhetsunderlag (Broomé et al. 1998).

För att ett företag ska kunna använda en företagsinteckning som säkerhet så måste företaget först söka en inteckning för ett viss belopp hos Bolagsverket. Hos denna myndighet finns ett register över företagsinteckningar för hela landet. Sedan överlämnar företaget företagsinteckningsbrevet som säkerhet till en borgenär som lånar ut pengar till företaget (Folkesson, 2004).

Tidigare hade företagshypoteket en särskild förmånsrätt enligt 5 §. Men efter förändringarna i förmånsrätten så innebär det att företagshypoteket i 5 § 2 p i förmånsrättslagen avskaffas. (Se figur på nästa sida.) Förmånsrätten som i dag gäller i särskild företagshypoteksegendom ersätts av en allmän förmånsrätt som gäller i 55 procent av värdet av den egendom som återstår sedan borgenärer med en bättre förmånsrätt fått betalt. Det återstående värdet på 45 procent går direkt vidare till nästa kategori av förmånsberättigande borgenärer. Uppdelningen mellan företagshypoteksegendom och allmän egendom avskaffas i praktiken i den nya lagen. All egendom blir allmän egendom förutom egendom som omfattas av särskilda förmånsrätter som exempelvis panträtt genom fastighetsinteckning (Österholm, 2003). Den nya lagen om företagsinteckning är i stora delar identisk med den tidigare gällande lagen om företagshypotek. Den nya företagsinteckningen får ett annat underlag bestående av varulager, kundfordringar, masiker, inventarier och nu även kassa- och banktillgodohavanden. En företagsinteckning efter den nya lagen omfattar värdet på allt av näringsidkarens egendom, både fast egendom och lös egendom och oavsett om egendomen används i näringsverksamheten eller inte. Företagsinteckningen beviljas med ett visst belopp i hela företagets egendom. Företagsinteckningen kommer enbart att ge betalning vid konkurs men inte vid utmätning. (Nordea, 2004).

3.4.3 Förmånsrätt

Det huvudsakliga syftet med förmånsrätten är att bestämma den ordning som fordringsägarna kommer att erhålla utdelning då ett företag försätts i konkurs. Till grund ligger principen om att alla borgenärer har lika rätt och ska behandlas lika. Men vid en konkurs så räcker oftast inte gäldenärens egendom till för att täcka alla fordringar så därför har det skapats regler för hur de kvarvarande medlen hos gäldenären ska fördelas mellan borgenärerna. Reglerna innebär att det finns en proportionell nedsättning av alla fordringar och att varje fordringsägare får en viss procent av sin fordran i utdelning. Denna princip är grundläggande och kallas likabehandlingsprincipen (Walin & Rydin, 1992). Men genom att vissa fordringar har en förmånsrätt så inskränks principen om att samtliga borgenärer ska få del av förlusten (Heuman, 2000). Nedan följer en överskådlig grafisk beskrivning av förmånsrätten, förändringarna och vad som ingår i särskilda och allmänna förmånsrätter;

ÄLDRE REGLER

NYA REGLER

Konkursfordringar med särskild förmånsrätt.

4 § Panträtt i lös egendom och fordringar mot försäkringsbolag.	4 § Oförändrad
5 § Företagshypoteksegendom	5 § Avskaffas
5 § 1 p Hyra i 3 månader och arrende 1 år	5 § 1 p Blir en massafordring.
5 § 2p Företagshypoteksbrev	5 § 2 p Blir en allmän förmånsrätt, se 11 § nedan.
6 § Panträtt i fast egendom	6 § Oförändrad
7 § Panträtt i tomträtt	7 § Oförändrad
8 § Utmätning	8 § Oförändrad

Konkursfordringar med allmän förmånsrätt.

10 §	Konkursansökningskostnader och kostnader vid företagsrekonstruktion.	10 §	Oförändrad
11 §	Skatter och avgifter	11 §	Förmånsrätten för skatter och avgifter avskaffas. I 11 § kommer i stället fordringar med säkerhet i företagsinteckning ha förmånsrätt i 55 procent av värdet av den egendom som finns kvar sedan borgenär med bättre förmånsrätt enligt 4-10 a §§, fått betalt.
18 §	Oprioriterade fordringar, exempelvis leverantörer.	18 §	Oförändrad

Figur 3-2 Förmånsrättsordningen vid konkurs. (Källa: Hamilton & Co, 2003)

De fordringar som har bäst ställning i en konkurs är fordran på egendom som har separationsrätt, här i ingår exempelvis leasade föremål. Därefter kommer kostnader som har uppstått i samband med konkursen exempelvis kostnader för konkursförvaltare. Som tredje bästa fordran finns så kallade massafordringar, just nu råder den en viss begreppsförvirring som vad en massafordring är för något och vad den innehåller.³ Först efter detta kommer konkursfordringar med förmånsrätt. (Folkesson, 2004) Det finns två huvudslag av förmånsrätten. Vissa är så kallade särskilda förmånsrätter, de gäller bara i viss egendom och inte i all gäldenärens egendom. Andra förmånsrätter kallas allmänna, därför att de omfattar all gäldenärens egendom. De fordringar som är förknippade med förmånsrätt kallas prioriterade fordringar. När dessa har fått sin utdelning i den rangordning som förmånsrätten beskriver så ska det överskott som eventuellt återstår fördelas i lika proportion bland de oprioriterade fordringarna (Malmström & Agell, 1999). En borgenär som har en fordran som har förmånsrätt har rätt att få betalt före de övriga borgenärerna. Denna lagen är alltså ett undantag från likabehandlingsprincipen (Heuman, 2000).

³ Enligt Folkesson (2004) så har det på senare tid uppstått en tvist om vad en massafordring är för något. Skatteverket hävdar att alla utgifter som ett företag har ska kallas för massaskulder. Tvisten kallas ”betalningsordningen i konkurs”.

3.5 Konkurs och ackord

Ett företag befinner sig på obestånd när det inte kan betala sina skulder. För att det ska vara en obeståndssituation så ska denna oförmåga att betala inte vara tillfällig. Ett företag kan på egen eller på en borgenärs begäran sättas i konkurs. En konkurs för ett företag innebär att alla tillgångar tas om hand och används för att betala av skulder som företaget har. Ett alternativ till konkurs är ackord. Det innebär en ekonomisk uppgörelse mellan ett företag och dess fordringsägare. Borgenärerna skriver ner sina fordringar på gäldenären med en viss överenskommen procentsats. Företaget måste ha betalningssvårigheter för att det ska föreligga ett ackord och för att fordringsägarna överhuvudtaget ska få tillbaka pengar så måste de till en viss gräns efterge sina fordringar (Folkesson, 2004).

3.5.1 Orsaker till konkurs

Svedin (1992) anger att det finns flera orsaker till att ett företag hamnar på obestånd. En anledning är kapitalbrist som kommer till följd av minskad försäljning, stor lageruppbbyggnad och stora investeringar. En annan anledning till konkurs beror på företagarens okunskap och att denne saknar kunskaper om ekonomi och bokföring. En tredje orsak till konkurs är ohederlighet.

3.5.2 Krissignaler

Kriser som leder till konkurs för ett företag är resultat av att företagsledningen inte kan hantera de problem som uppstår längs företagets livscurva. Krissignaler kan komma från olika håll och ha olika karaktär. Broomé et al. (1998) har delat in krissignalerna i sex grupper indelade i reaktioner i;

- Företagsledningen; Svårt att komma i kontakt med företagsledningen, planerna för företaget är orealistiska, delar av ledningen slutar utan förvarning och ledningen försöker skydda det privata kapitalet.
- Organisationen; Dålig disciplin och dålig stämning i personalen, avstängda telefoner och svävande svar på frågor och ökad personalomsättning
- Betalningsströmmarna; Företaget drar på sig betalningsanmärkningar, checkkontot övertrasseras eller förfrågan om övertrassering, minskade och ändrade inbetalningsströmmar, sena inbetalningar och mer betalningar via telefonkontakt med banken.
- Övrig ekonomi; Företaget ökar sitt lager, panter krävs tillbaka, balanserade utvecklingskostnader, byte av finansieringsform, dyrare finansieringssätt och en stark tillväxt men vinsterna uteblir.
- Omvärlden; Företaget byter leverantör, UC-förfrågningar från leverantörer, viktiga kunder för företaget går i konkurs, politiska beslut som påverkar företaget negativt, dålig branschutveckling, rykten om kris och företaget har konflikter med omvärlden.

3.5.3 Företagsrekonstruktion

En företagsrekonstruktion kan göras på företag som endast har tillfälliga betalningsproblem. Det krävs alltså inte att företaget är på obestånd som det gör för att kunna genomföra ett ackord. En företagsrekonstruktion sker med hjälp av en

rekonstruktör som är utsedd av tingsrätten och bolagets ledning. En skillnad från ackord och konkurs är att företagsledningen får driva vidare företaget i egen regi under rekonstruktionen. Borgenärerna får inte heller under denna tiden sätta gäldenären i konkurs (Folkesson, 2004).

3.6 Finansieringsalternativ

Här presenteras några av de allra vanligaste finansieringsalternativen som står till buds för ett företag.

3.6.1 Bankfinansiering

Banklån har länge varit den viktigste formen av extern finansiering för småföretagens investeringar. Banklån innebär att banken och låntagaren sluter avtal om amorteringsplan, ränta och säkerheter. Banklån är bäst anpassat till investeringar i materiella tillgångar som går att sälja på en andrahandsmarknad. Men när företag satsar på utveckling så är immateriella investeringar stora poster. I dessa blir det svårt för bankerna att bedöma om investeringen är kommersiellt bärkraftig. Därför är det inte så lämpligt med banklån för denna sortens investeringar. Här är det lämpligare att finansiering sker med riskkapital (NUTEK 2003:6).

3.6.2 Factoring

Factoring finns i två former, dels som en administrativ tjänst och en finansieringsform. De administrativa tjänsterna innebär att finansbolaget gör visst bokföringsarbete åt företaget. Finansieringsformen innebär att finansbolaget belånar samtliga fakturor till kunder som godkänts av finansbolaget. Fakturorna belånas till en procentsats som kan vara mellan 60 och 90 procent. Finansbolaget belånar fakturor upp till en viss limit som bestäms som en viss andel av företagets årliga fakturering. Factoring kan ske på två sätt, dels kan finansbolaget belåna fakturan och dels kan finansbolaget köpa fakturan. Finansbolaget debiterar en viss ränta på utnyttjat lånebelopp och en limitavgift och en avgift per faktura (Broomé et al. 1998). Den vanligaste formen av factoring i Sverige är fakturabelåning, och den har fått både ett blandat mottagande i Sverige. Många företagare är helt emot fakturabelåning främst på grund av att relationen till dess kunder kan försämrats. Detta eftersom kunderna kan tro att den som utnyttjar factoring har dåliga finanser och därför vågar de inte sälja till företaget (Garmer & Kyllenius, 2004).

3.6.3 Leasing

Finansieringsformen leasing innebär att finansbolaget köper objektet exempelvis en maskin och att företaget sedan hyr det av finansbolaget (Persson & Nilsson, 1999). Fördelarna med leasing är att objektet utgörs av säkerheten och att någon annan säkerhet inte behövs. Dessutom är leasingavgiften helt avdragsgill, detta gör att leasingavgiften sänker det beskattningsbara resultatet (Broomé et al. 1998). Leasing har under de senaste åren blivit en allt större finansieringsform och flera företag har specialiserat sig på denna formen av uthyrning (Persson & Nilsson, 1999).

3.6.4 Avbetalning

Genom att utnyttja avbetalning så behöver inte hela köpet betalas på en gång utan betalningen delas upp på flera betalningar under en viss period. Oftast krävs också en

kontantinsats vid själva köpet. Avbetalning liknar leasing förutom på en viktig punkt, att varan ägs av kredittagaren i stället för av kreditgivaren som vid leasing (Garmer & Kyllenius, 2004). Avbetalning är en slags finansiering via lån där leverantören är borgenär. Vid avbetalningsköp krävs oftast också ränta, så summan av avbetalningsbeloppen är oftast därför större (Persson & Nilsson, 1999).

3.6.5 Leverantörsfinansiering

Denna finansieringsformen innebär att hela eller delar av en verksamhet finansieras av dess leverantörer. Detta innebär praktiskt att krediterna förlängs från leverantörerna. I Sverige har det varit vanligt med fakturor som ska betalas inom 10, 20 eller 30 dagar. Däremot är det vanligt i övriga Europa med längre krediter på vanligtvis 60-90 dagar. (Garmer & Kyllenius, 2004).

3.6.6 Riskkapital

Riskkapital innebär att investeraren vid tillfället för investeringen är väl medveten om att denne kan komma att gå miste om sin insats om projektet eller företaget misslyckas. På grund av denna osäkerhet så är det omöjligt att ange avkastningens storlek i förväg. Men riskerna kompenseras av förväntningar på hög avkastning om projektet eller företaget blir framgångsrikt. Det finns inget krav på att riskkapitalet ska återbetalas (NUTEK, 2003:6).

4 Empiri

I detta kapitlet presenterar vi resultatet från den kvalitativa undersökningen med de fem bankerna, SEB, Nordea, Föreningsparbanken, Handelsbanken och Länsförsäkringar Bank. Dessutom presenterar vi också resultatet från vår kvantitativa undersökning bland små- och medelstora företag.

4.1 Kreditgivning och riskbedömning

När vi frågade om vilka effekter det kommer innebära för banken att företagsinteckningen endast kommer att ge 55 procents utdelning vid konkurs så säger en respondent att denne inte bedömer att det egentligen påverkar så mycket. En annan respondent säger att de kommer att göra mer noggranna kontroller av kunderna. Likaså tror respondenten att bankerna kommer att bli tuffare och hårdare i sin bedömning av en affärsidé. En respondent säger att det kommer att innebära att de kommer att tvingas lämna fler blacolån, vilket i sin tur ger en större kreditrisk för banken. De kommer att tvingas att bli ytterligare mer observanta på om företag får betalningsproblem. Men å andra sidan kommer det att ge dem större affärsmöjligheter, i form av andra kreditformer så som leasing och factoring. En respondent säger att banken redan började ett år i förväg med att stämma av sina krediter med den nya lagstiftningen. Banken har även fört en diskussion med de företag som har berörts på grund av att säkerheterna har försämrats hos dem. Men respondenten tillägger att inga krediter har blivit uppsagda och inga krediter har fått en ökad amorteringstakt. Detta kan sägas gälla för alla respondenter; inga krediter kommer att sägas upp på grund av just lagändringen. Några respondenter har dessutom varit på revisionsbyråerna och informerat dem om den nya lagen, för att få en ökad kännedom om lagen och för att kunna samarbeta för att inga företagare ska bli lidande på grund av de nya reglerna.

På frågan vilka andra finansieringsformer som har ökat så är respondenterna till stor del överens om att bankerna kommer att fokusera mer på direktpantsättning så som factoring, leasing, avbetalning och kontraktbelåning. En respondent förklarar att dessa har blivit mer attraktiva för banken eftersom företagsinteckningen endast ger 55 procents utdelning. Men de har också blivit mer attraktiva eftersom säkerhetens hela värde kan tillgodoräknas kreditgivaren. Respondenten påtar att det inte bara är en fördel för banken med exempelvis factoring, även nyttan för kredittagaren är stor. Fakturabelåning kan normalt frigöra en hel del kapital som annars ligger bundet i kundfordringar.

En respondent säger att utifrån den nya lagen så bedömer banken att i vissa fall måste de komplettera säkerheten eller byta finansieringsform. Respondenten berättar att; *"I vissa undantagsfall kanske vi tvingas avsluta engagemang på grund av säkerhetsbrist. Vi kommer att öka finansieringslösningar med direktpantsättning, exempelvis leasing och avbetalning."* Banken anser att finansiera kundens investering via leasing eller avbetalning är den effektivaste formen av finansiering så länge det handlar om objekt som har en andrahandsmarknad och är lös egendom. I båda fallen utgör objektet fullgod säkerhet. En respondent anser att leasing är ett bra alternativ eftersom det är en finansiering utanför balansräkningen, vilket ger bättre nyckeltal för företaget. Vidare är det ju en fördel för företaget genom att leasing innebär en kort finansieringstid med lågt restvärde vilket gör att investeringen kostnadsförs snabbare än vid lån eller avbetalning. Fördelen med detta är också att betalningen av skatten skjuts framåt. Ytterligare en fördel bankerna framhäver är att banken har äganderätt till objektet som leasas vilket är en fullt tillräcklig säkerhet i sig och att detta gör att kostnaden för

säkerheten blir låg och sammantaget blir det billigare än ett traditionellt banklån. En bank säger att de försöker ha en lånebild som passar kunderna, oftast kan banken och kredittagaren komma överens om en lämplig finansieringsform. Factoring och leasing är väldigt bra för banken genom att vid en eventuell konkurs så minskas osäkerheten för banken genom att banken äger de köpa fakturorna och maskinerna som leasas ut. Kronfogden kan inte ta dessa vid en eventuell utmätning.

Respondenterna är överens om vilka faktorerna är som påverkar bankens kreditbedömning. Det allra viktigaste är att banken har förtroende för kredittagaren och att banken tror på dennes affärsidé. Utan att tro på kredittagaren och dennes affärsidé så lånar banken aldrig ut pengar. En respondent säger att *"det kan vålla viss tröta mellan banken och kredittagaren när de har olika åsikter om en affärsidé är genomförbar eller ej"*. Det näst viktigaste vid en kreditgivning är att banken bedömer att företagets återbetalningsförmåga är tillfredställande. Säkerheterna kommer på tredje plats.

Vi har frågat bankerna vad de tittar på vid kredit- och riskbedömning och om de har ändrat på sin kreditbedömning efter lagens tillträde. Det de flesta banker tar med i sin bedömning är finansiella nyckeltal från budgetar och prognoser, bokslut, riskanalys, marknadsanalys, räkenskapsanalys, resultaträkning, likviditetsflöde m.m. De flesta banker har inte ändrat sina bedömningskrav, utan tror istället att bankerna måste vara mer observanta och agera snabbare utifrån rapporter från Upplysningscentralen. Lagen medför ju en ökad kreditrisk för bankerna, men en successiv anpassning efter lagen, i form av ökad observans från bankernas sida, tros kunna komma inom en snar framtid.

Många gånger uppstår en så kallad informationsklyfta mellan bank och företag. Det är oftast då företag besitter mer information om sin verksamhet än banken. Det är logiskt att säga att företagaren har mer information om sin verksamhet än vad banken har, men problemet ligger i om banken har den nödvändiga och relevanta informationen som behövs i kreditbedömningen, eller om företagaren undanhåller viktig information. Vi har frågat bankerna hur man förhindrar ett sådant problem. Banken har rätt att kräva i princip vilken information som helst om verksamheten, så det gäller för dem att ställa rätt frågor så de får den viktigast informationen. Företag är skyldiga att bidra med viktig information, annars har banken misslyckats med dialogen med företaget. Det gäller att ha nära samarbete och skapa förtroende, och att aldrig jobba mot företagen, utan med företagen.

4.2 Säkerheter

På frågan om hur förändringen från en särskild förmånsrätt till en allmän förmånsrätt för bankernas företagsinteckning påverkar, så svarar en respondent att de inte bedömer att det egentligen påverkar så mycket på bankens bedömning av säkerheterna. En annan respondent tror däremot att deras bank kommer att göra noggrannare kontroller av kunderna och deras säkerheter.

En respondent säger att *"banken har en legal rätt att säga upp en kredit till en kund där företagshypotekets värde bedöms vara väsentligt lägre och att kunden, trots uppmaning från banken, inte har kommit in med kompletterande säkerheter."* Men det är svårt för banken att bevisa att värdet på företagshypoteket försämrats. Och om bedömningen sker efter de nya reglerna så ska banken normalt inte säga upp krediter enbart på grund av denna uppsägningsrätt. Vad banken har gjort rent praktiskt är en genomgång av kundengagemangen och prioriterat de engagemang som redan har haft en dålig rating. I möjligaste mån vill banken förbättra sin säkerhetssituation med kompletterande säkerheter eller en omläggning av krediterna till andra produkter.

Enligt bankerna så har lagen medfört att värdet på säkerheterna försämrats. Alla banker som vi frågade sa att de prioriterade säkerhet efter förtroende och återbetalningsförmåga. Säkerheten vägs ofta in i den totala bedömningen, men är samtidigt det sista bankerna tittar på eller tar hänsyn till. Även i vissa fall då en kund kommer med sin affärsidé och bidrar med stor säkerhet med mycket liten risk, exempelvis mark, så väger dock banken in förtroendet för affärsidén före säkerheten och därmed undvika att låna ut blanco. Det är så vissa banker jobbar; man måste först och främst tro på att idén funkar. Med andra ord så vägs mycket in i bedömningen, men förtroende prioriteras oftast högst i listan medan säkerhet ligger längre ner i listan.

En respondent förklarar att i företagsinteckningen så tar banken med kundfordringar, varulager, maskiner och inventarier. Eftersom värdet för de flesta balansposter varierar kraftigt över tiden och att vissa vanligen pantsätts direkt så begränsas värderingen av företagshypoteket av praktiska skäl att endast gälla kundfordringar, varulager, maskiner och inventarier. Exempelvis kassa och bank finns ju oftast inte kvar vid en konkurs så därför räknas dessa inte in i företagshypoteket. Banken har nu tvingats sänka säkerhetsvärdet på företagsinteckningen efter den 1 januari 2004.

4.3 Återbetalningsförmåga

Den huvudsakliga bedömningen av ett företag som vill ha kredit är att granska om företaget har återbetalningsförmåga. Det är dessutom lag på att dokumentera att företaget verkligen har återbetalningsförmåga, annars får banken inte låna ut. Bedömningen på återbetalningsförmågan har enligt de flesta bankerna inte förändrats så märkvärdigt efter lagens tillträde. Det de undersöker för att sedan bedöma återbetalningsförmågan är bland annat bokslut, budgetar och andra fundament i kreditgivningen. Bankerna hävdar att lagen inte har så stor påverkan på helhetsbedömningen, men däremot kommer det att bli dyrare att låna ut, och därmed kan det tänkas att man lånar ut men till högre räntor. Syftet med lagen är att sätta fokus på återbetalningsförmågan och enligt bankerna så har man blivit mer noggrann med bedömningen och tittar på förändringar i t.ex. bokslut lite oftare.

De flesta banker sätter en så kallad rating på företagen. Man granskar företagets finansiella och historiska siffror och kategoriserar dessa i riskklasser. Om man exempelvis bedömer att ett företag har dålig återbetalningsförmåga, så kategoriseras företaget bland de högre riskklasserna. I och med att kreditrisken har ökat med lagen så har utlåningen ofta begränsats till kunder med en bedömd god återbetalningsförmåga.

4.4 Kredituppföljning

På frågan om kredituppföljningen kommer att förbättras på grund av den nya lagen så svarar en respondent att de anser att de redan har fullt tillräcklig kredituppföljning och att det inte kommer att förbättras på grund av lagen. En annan respondent anser att bara kredituppföljningen kommer att bli marginellt bättre, men påpekar att de dagliga rapporterna från Upplysningscentralen kommer att bli än viktigare, just detta påpekar förövrigt flera av respondenterna. Men respondenten tror att över lag så kommer kredituppföljningen att bli bättre bland bankerna. En annan respondent tror generellt att lagen kommer att medföra en förbättrad kredituppföljning och säger *”att det kommer att bli en tätare uppföljning på sämre företag.”* Men respondenten påpekar att sin egen bank redan har tillräcklig kontroll på sina kunder. De gör vanligtvis årsvisa kredituppföljningar, men de kan bli tätare vid likviditetsproblem. En respondent säger att det viktigaste är att upptäcka dessa signaler tidigt och att just tiden är den enskilt viktigaste faktorn. Ju tidigare det upptäcks, desto tidigare kan åtgärder vidtas, därmed är möjligheterna att undvika en förlust större.

Banken kommer likaså att göra tätare uppföljningar i nystartade företag. I de kommer det nog att ske en kvartalsvis uppföljning. Varje företag har en kundansvarig som har kontroll på och kontakt med företaget. Och det är ju viktigt att ha kontakt med företaget och föra en ärlig dialog. Den kundansvarige reagerar oftast så fort det upptäcks något alarmerande med företaget, annars så för banken normalt diskussioner med företagen en gång om året. Banken kommer att bli tvungen att agera tidigare mot potentiella krisföretag. Angående kredituppföljning så säger en respondent att det är en mycket viktig uppgift för banken att identifiera en kund eller kundgrupp som har en potentiellt försämrad kreditrisk. Mot dessa måste banken sedan vidta åtgärder för att reducera risken. Men respondenten anser inte att kredituppföljningen inte har eller kommer att påverkas nämnvärt på grund av de nya lagreglerna. Respondenten säger vidare att kunder som har en sämre så kallad rating får med automatik en högre uppmärksamhet beroende på den ökande risk som dessa visar sig ha.

På frågan vilka faktorer banken reagerar på när ett företag börjar få betalningsproblem så säger en respondent att det märks ganska tidigt på likviditeten; *”det är oftast först där vi ser att det börjar hända något. Företaget kanske vill ha ett tillfälligt kreditöverdrag på sin checkkredit och det är ju ofta en varningssignal för oss att något är på gång.”* I och med att bankerna har blivit mer observanta och noggranna med kredituppföljningen så observerar de ändringar och signaler tidigare för potentiella begynnande betalningsproblem. Precis samma svar ger en annan respondent men tillägger att banken ska ju hjälpa företagen och inte stjälpa dem. En respondent säger att banken har flera rutiner för att övervaka kreditrisker och har många instrument för att upptäcka signaler på en potentiell kreditförlust. Dessa signaler kallas av banken som tidiga varningssignaler. Exempelvis säger respondenten att en övertrassering är en tidig varningssignal, likaså ett temporärt kreditarrangemang utan andra långivares vetskap. Något som banken även reagerar på är en oväntad ökning av limitutnyttjandet och ett ovanligt betalningsbeteende. Om företaget lämnar en överenskommen eller begärd information försenad eller motvilligt så reagerar banken. Slutligen så säger respondenten att även en förfrågan om att omförhandla löptid och villkor i en kredit kan vara ett varningstecken.

Tanken bakom den nya förmånsrättslagen var att banker och andra kreditgivare som har företagshypotek som säkerhet skulle stimuleras till att i eget intresse effektivisera sin kredituppföljning, vilket har skett till en viss del. Bankerna kan kräva en tätare kredituppföljning av företag med tidigare nämnda problemsignaler. En av bankerna uppgav även att deras kredituppföljning på företag beror på företagets nuvarande likviditet. Har företaget minst 1 000 000 kr i likviditet så räcker det med en årsvis kredituppföljning. Efter lagen hade de ändrat kravet till 500 000 kr, alltså att företaget måste ha minst 500 000 i likviditet för att det ska räcka med en årsvis kredituppföljning.

4.5 Övriga effekter

Vi har även frågat vad bankerna anser att lagen ger för övriga effekter för banker och företag och alla respondenterna kom med i princip samma argument om att den nya förmånsrättslagen inte ger några fördelar för banker och att det endast bidrar till att försämra säkerhetsnivån. Samtidigt så kan man identifiera vem lagen gynnar, nämligen leverantörerna. Leverantörernas riskvilja kommer logiskt sett öka eftersom de kommer bli prioriterade först vid utdelningen av konkursboet. Fyra av fem respondenter anser sig vara emot lagen. De starkaste argumenten var att det kommer helt enkelt bli svårare att låna ut, som är en direkt nackdel för nya företag samt företagsexpansion, och det bidrar till att bankerna får sänkta möjligheter till vinst. Två respondenter ansåg att lagen kommer att bidra till onödiga konkurser i och med att företagen får svårare att låna och det har en

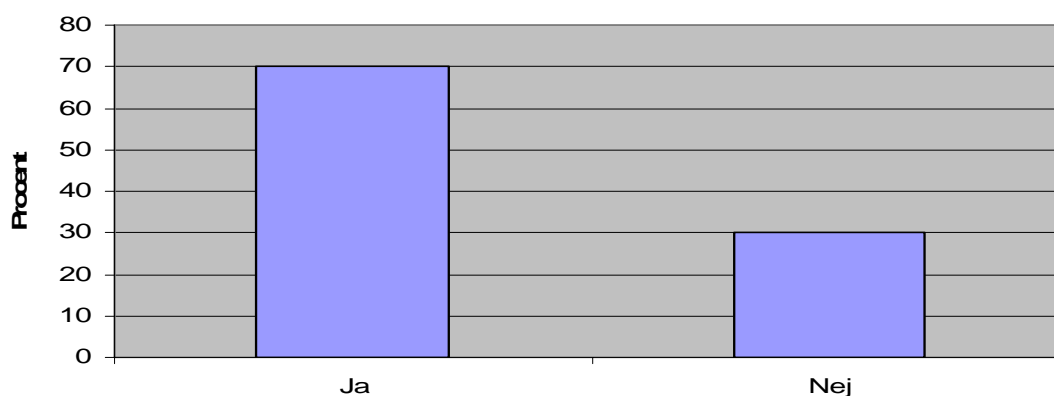
påverkan på deras investeringar och potentiella expansion. Detta är enligt dem *”inte bra för det svenska näringslivet. Nyföretagande och småföretagande bromsas av lagen då det blir svårare att få kredit, det kommer att vara en tuff situation för alla, även för staten”*. En annan respondent menar att *”det inte är lagen som påverkar antalet konkurser, det är konjunkturen”*. En annan aspekt är att lagen egentligen är till för att öka kreativiteten istället för konkurser. En del menar alltså att företag fick kredit för lätt genom en slarvig kreditbedömning, eller att de endast tagit hänsyn till säkerheten framför affärsidén. Detta leder i sin tur till onödiga konkurser.

4.6 Enkät svar

Enkäten skickades ut till 250 små- och medelstora företag i Gnosjö, Gislaved, Vaggeryd och Värnamo kommuner. Av dessa fick vi svar från 105 företag. Detta ger en svarsfrekvens på 42 procent, vilket vi anser vara en tillfredsställande svarsfrekvens.

4.6.1 Kännedom om den nya lagen

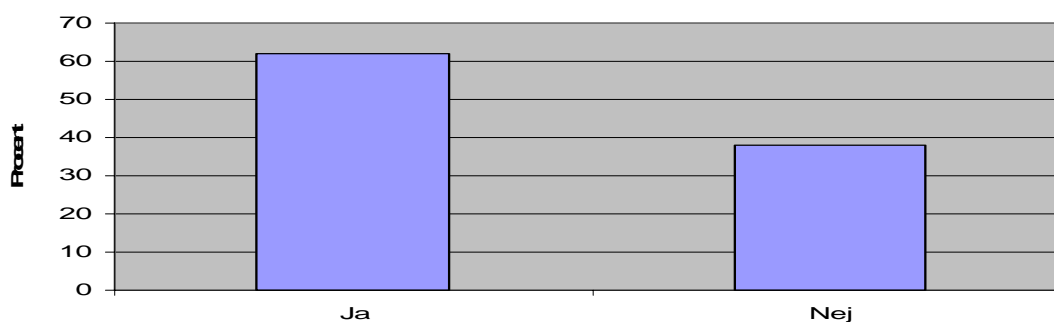
På frågan om respondenten har kännedom om den nya den nya lagen så svarar 73 respondenter (70 procent) att de har kännedom om den nya lagstiftningen om förmånsrätt. 32 respondenter (30 procent) svarar att de inte har kännedom om den nya lagstiftningen om förmånsrätt.

Tabell 1: Kännedom om den nya lagen

4.6.2 Om företaget har banklån med företagsinteckning

På frågan om respondenten har banklån med företagsinteckning så svarar 65 respondenter (62 procent) att de har det. 40 respondenter (38 procent) svarar att de inte har banklån med företagsinteckning.

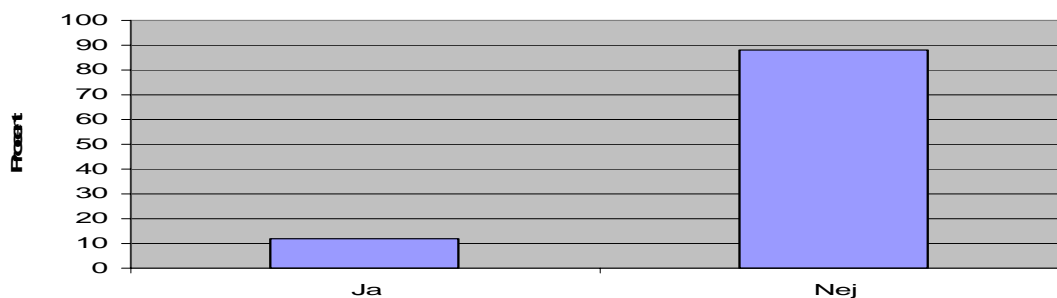

Tabell 2: Banklån med företagsinteckning

4.6.3 Om banken har krävt mer säkerheter

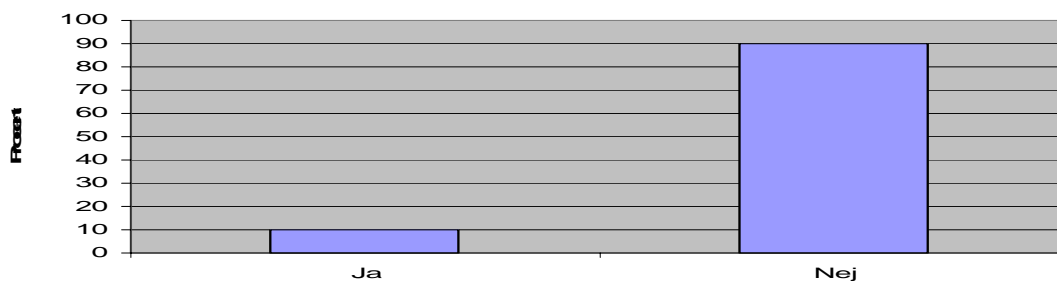
På frågan om banken har krävt mer säkerheter från banklånen så svarar 13 respondenter (12 procent) av de som svarade att de hade banklån med företagsinteckning att banken har krävt mer säkerheter för banklånen. 92 respondenter (88 procent) svarar att banken inte har krävt mer säkerheter.

Tabell 3: Om banken har krävt mer säkerheter

4.6.4 Om företaget har finansiering med factoring

På frågan om företaget har finansiering med factoring så svarar 10 respondenter (10 procent) att de har finansiering med factoring. 95 respondenter (90 procent) svarar att de inte har finansiering med factoring.

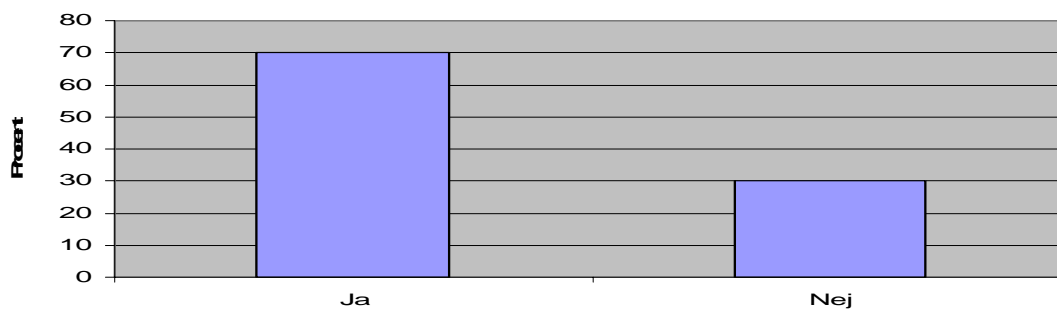

Tabell 4: Finansiering med factoring

Av dem som hade finansiering med factoring så angav 5 respondenter att factoringen hade ökat under det senaste året. 5 respondenter uppgav att factoringen var oförändrad och ingen uppgav att factoringen hade minskat under det senaste året.

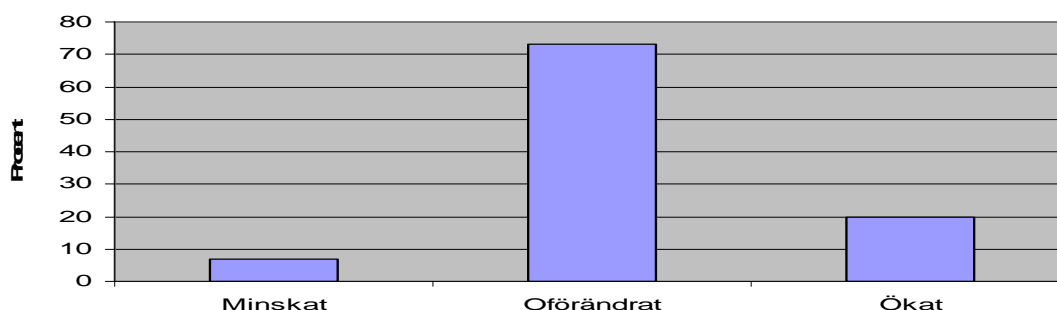
4.6.5 Om företaget har finansiering med leasing

På frågan om företaget har finansiering med leasing så svarar 73 respondenter (70 procent) att de har finansiering med leasing. 32 respondenter (30 procent) svarar att de inte har finansiering med leasing.

Tabell 5: Finansiering med leasing

Av dem som hade finansiering med leasing så angav 5 respondenter (7 procent) att leasingen hade ökat under det senaste året. 53 respondenter (73 procent) uppgav att leasingen var oförändrad och 15 respondenter (20 procent) uppgav att leasingen hade ökat under det senaste året.

Tabell 6: Om finansiering med leasing har förändrats under det senaste året

4.6.6 Respondenternas åsikter

Den sista frågan hade vi som en öppen fråga där respondenterna fritt kunde skriva vad de tyckte om lagförändringarna. Vi fick in skriftliga svar från 55 av 105 respondenter. Den stora majoriteten av de som svarade var missnöjda med reformen. Många är tveksamma till den nya lagen eftersom de tror att det kommer att bli svårare att låna i framtiden;

”Vid lånebehov hos bank befarar jag att det blir större krav på säkerheter och även större krav på personlig borgen från företagarens sida. Detta kan innebära att nyföretagandet hämmas eller att nya projekt läggs på is.”

”Syftet med lagen är ju att fler än bankerna ska kunna få utdelning ur ett konkursbo. Så kommer det dock inte att bli eftersom bankerna skaffar sig säkerheten på annat sätt. Konkursförvaltarens metod att kunna rädda företag genom fortsatt drift med hjälp av kundreskontran försvinner och istället kommer man snarast möjligt avveckla och sälja egendomen. Det är nog väl tänkt och givetvis en anpassning till EU-regler, men får förödande konsekvenser för nyföretagande och i viss mån även gamla etablerade företag som kanske inte kan investera på flera år utan måste först jobba upp ett större eget kapital. Ännu värre är att vissa banker väljer att realisera sina säkerheter i företag med lite större risk genom att sätt dem i konkurs innan lagen träder i kraft. Men eftersom sittande regering har en ganska tydlig ambition att avveckla svensk tillverkningsindustri så torde detta inte vara något problem utan snarare en hjälp på traven.”

Flera hade även synpunkter på att lagen kommer att vara hämmande ur tillväxtsynpunkt och att många nya företag inte kommer att kunna startas;

"I princip tycker jag att förändringen är förödande för svenskt nyföretagande på sikt. Det finns tyvärr bara förlorare. Företagen, bankerna och samhället."

"Den nya lagen kommer att vara hämmande ur tillväxtsynpunkt då till exempel nya företag har svårt att få lån då man inte kan ställa upp med tillräcklig säkerhet eller har tillräckligt med eget kapital. Det är inte alltid så lätt att som entreprenör Tex. pantsätta sitt hus för att få fram säkerheter. Finns det inte tillräckligt med riskvilligt kapital så kanske många bra idéer inte blir förverkligade. Vi ser den nya lagen som väldigt negativ för företagsutvecklingen i landet."

"Jag är mycket kritisk till denna förändring den kommer att hämma företagens investeringsvilja och investeringar i glesbyggd kommer att försvinna. Det kommer att bli mycket mera riskfyllt att vara egen företagare i framtiden."

Vissa ansåg också att factoringen troligtvis kommer att öka och att många företag kommer att tvingas till factoring;

"Det är en idiotisk lag. Det har tvingat in många små företag i factoring härvan. Jag ser inga fördelar med factoring, bara en ökad kostnad för företagen. Förlorarna är småföretagen som måste lösa fler företagsinteckningar. "

"Även befintliga företag kommer att få problem med att kunna prestera godtagbara säkerheter då den inteckningsbara egendomen får ett så lågt belåningsvärde och måste kompletteras med annan säkerhet eller till exempel övergå till factoring med fördyrade kostnader som följd."

"Vi har mer eller mindre tvingats av banken att belåna vår kundreskontra med factoring."

"Ser ut att blir besvärligt att låna pengar, finansiering via leasing, factoring blir sannolikt de enda alternativen, personlig borgen för hela krediten blir också vanligt. Det kommer att hämma utvecklingen för mindre företag."

Några få respondenter var dock positiva till den nya lagen. Det positiva var enligt dem att de som leverantörer skulle kunna få ut mer ur ett konkursbo;

"För oss i egenskap av leverantör innebär det fördelar vid betalningsproblem hos kunder. Bra att vanliga småföretag kan få ut pengar vid en konkurs"

"Hittills har den inte haft någon betydelse. Meningen var ju att oprioriterade fordringsägare skulle få en större del av ett konkursbo. De konkurser vi varit fordringsägare i har inte haft så mycket substans att det räcker till utdelning för vår del. På lite skikt tror jag att detta blir bra att en mindre del av av ett företags tillgångar blir belåningsbara. Det kommer att ställa större krav på ägarna, vilket är helt rätt. Om inte banker och kreditinstitut hittar andra vägar att säkerställa sina fordringar kommer leverantörerna att tjäna på detta."

5 Analys

I detta kapitel jämförs utfallet av intervjuerna med passande litteratur. Vidare lägger vi även till våra egna tankar och bedömningar genom att analysera utfallet och forma uppfattningar. Analysen ligger till grund för de slutsatser som presenteras i nästa kapitel.

5.1 Kreditgivning och riskbedömning

Enligt Funered (1994) så grundar sig bankernas affärsidé på teorin om att bankerna på basis av sin samlade erfarenhet och stora resurser kan göra säkrare kreditbedömningar än andra placerare, vilket samtliga banker håller med om. Samtidigt tar Funered (1994) också upp att bankernas första intuition av kunden är väldigt avgörande vilket direkt stöds av intervjun med Nordea medan teorin indirekt stöddes av övriga banker genom samtliga i första hand bedömer ifall företaget och dess ledning är lojala eller inte.

Respondenternas alla svar angående effekterna på kreditgivningen var relativt likartade, alltså att det inte finns några positiva effekter med lagen för banker. De flesta argumenten är att banker helt enkelt kommer att förlora pengar eftersom de inte får ut 100 procent tillbaka av det de lånar ut, och även för att likvida medel ofta saknas i konkursboet. Banker är nu lågt prioriterade, eftersom andra såsom leverantörer får förmånsrätt till utdelning före banken och när det väl är bankens tur så har de som sagt endast rätt till 55 procent av värdet. Detta borde i sin tur bidra till en förändring i kreditgivningen i form av en hårdare kreditgivning och en sänkning av belåningsvärdet. Företag kommer nu att få svårare att låna. Detta leder till att de söker sig till alternativa finansieringssätt. Dessa finansieringssätt kan enligt alla respondenter vara leasing eller factoring.

Som vi tidigare nämnt angående riskbedömning så kommer säkerhet i tredje hand enligt bankerna. Förtroendet för ledningen och för affärsidén kommer i första hand. Finns inget sådant förtroende så klassas företaget som en hög riskklass, även om det händer att man lånar ut ändå till en bra säkerhet. Men i sådana fall lånar bankerna ofta ut till en högre ränta och därmed ökar lönsamheten för deras vägnar. Det är en fråga om balans mellan bankernas lönsamhetsmöjligheter och samhällets näringsliv. Två av respondenter har sagt att det händer att de lånar ut även då de inte har haft förtroende för själva affärsidén, men har då tagit hänsyn till att de får stor säkerhet på köpet och lånar ut till högre räntor. Många företag som saknar förtroende från bankernas sida går i konkurs och på så sätt får det svenska näringslivet ta stryk medan bankerna inte har förlorat något själva på affären.

5.2 Säkerheter

Enligt lag så krävs en betryggande säkerhet i form av fast eller lös egendom om inte särskilda skäl föreligger och banken anser att sådan säkerhet är nödvändig. Eftersom lagändringen har medfört att banken endast har förmån till 55 procent av företagshypoteket så är den direkta effekten att banken endast kan låna ut mindre pengar eller ge blacolån till högre ränta, om inte nya metoder som factoring och leasing används istället som en alternativ finansieringsform. Eftersom bankerna endast har rätt till 55 procent av företagsinteckningen så kan man låna ut pengar till andra säkerheter som exempelvis borgen och pant i kundens egendom där de kan få ut 100 procent utdelning. Nu när bankerna har rätt att kräva säkerhet i form av pant så kan det innebära en stor risk för företagen. Om banken exempelvis ser signaler för betalningsproblem hos företaget och

därmed kategoriserar företaget i en högre riskklass så kan alltså banken gå in och kräva exempelvis företagarens hus som säkerhet. Företagen får då sätta mycket mer till sitt företag och ökar dessutom risken för en personlig konkurs.

I vår enkät frågade vi om företagen har leasing och factoring. Och enligt de svar vi fick så använde 70 procent av företagen sig av leasing. Och leasingen har bara ökat marginellt under det senaste året. För de allra flesta företag så har den varit oförändrad. Detta innebär att endast några av företagen i vår undersökning har påverkats av den nya lagen genom att de tvingats till ytterligare leasing. Om denna ökning av leasingen beror på lagförändringen vet vi inte. Men tendensen är i alla fall att leasingen ökar, detta stöds både av enkätundersökningen och intervjuerna med bankerna. Bland företagen finns heller inte något motstånd mot leasing som det finns mot factoring.

Endast 10 procent av företagen använde sig av factoring, och av dessa så hade factoringen ökat för hälften av respondenterna under det senaste året. För den andra hälften var factoringen oförändrad. Även här kan vi nog tänka att factoringen med tiden kommer att öka. I alla fall om bankerna får som de vill så kommer den att öka, bland företagen märker vi att det finns ett motstånd mot factoring.

Det verkar även som om det kommer att bli svårare för nystartade företag att få krediter. Och just för expansiva företag som behöver nytt kapital kan det bli svårt att få krediter. Enligt vår undersökning så har 62 procent av företagen banklån med företagsinteckning. Och av alla undersökta företag så svarar endast 13 procent att banken har krävt ytterligare säkerheter för lånen. Utifrån vår undersökning så verkar det inte som att företagen kommer att få svårare att få lån. Men enligt bankerna och företagens egna åsikter så tror de flesta att det alltså kommer att bli svårare för just nya företag att få krediter.

5.3 Återbetalningsförmåga

Att förbättra bedömningen av återbetalningsförmågan hos företagen är ett av de stora syftena med den förmånsrättslagen vilket ingen av respondenterna trodde att lagändringen skulle innebära. Samtliga banker anser sig redan ha en fullgod bedömning av återbetalningsförmågan. Det är som sagt mycket som vägs in i bedömningen av återbetalningsförmågan. Men här är speciellt förtroendet för ledningen eller affärsidén kritiskt. Vissa banker beviljar lån även i de fall då säkerheten varit låg. Detta eftersom det finns ett förtroende för att idén kommer att gå igenom eller för att de har en nära relation och personligt förtroende med ägaren. Att lära känna kunden är enligt de flesta banker en viktig input i riskbedömningen. Relationen mellan företagaren och bank kan ses genom ett fönster av agent-principal teorin. Efter lagens tillträde har banker tvingats övervaka sina företag oftare än normalt. Övervakningen är en form av kostnad för bankerna. Genom att försöka stärka relationen med företagen så kan man på så sätt sänka övervakningskostnaderna. En bra relation med företagaren bidrar förhoppningsvis till ärlighet från företagarens sida och banken får den information de behöver utan att behöva tillse dold information. En bra relation leder också till att båda parterna jobbar mot samma mål.

Utöver de relevanta svaren från intervjuerna avslöjade också en respondent en inträdande informationsklyfta mellan banken och kronofogden. Tidigare hade kronofogden ansvar att informera banken om de tagit över tillgångar i företaget, men nu behöver de inte göra det. Om kronofogden exempelvis tar över tillgångar i företaget, p.g.a problem att betala från företagets sida, utan att informera banken så sänks därmed tillgångar i företaget utan att banken får veta det.

5.4 Kredituppföljning

Ett ytterliggare syfte med den nya förmånsrättslagen är att kredituppföljningen bland bankerna ska bli bättre. Detta för att försöka minska antalet konkurser och istället försöka få företagen att genomföra en företagsrekonstruktion eller ackord. Genom att färre företag går i konkurs så hoppas regeringen att rädda arbetstillfällena. Ingen av bankerna tror att kredituppföljningen kommer att bli bättre i och med att de redan har väl fungerande kredituppföljningsinstrument. Eventuellt kommer uppföljningen att bli marginellt bättre eftersom samtliga banker var eniga om att den skulle göras oftare.

Förutsättningen för att banken ska få varningssignaler på begynnande problem i företaget och hinna agera i tid är just den öppna dialogen mellan bank och företaget. Utifrån att båda parter jobbar mot samma mål så kan banken vara en slags rådgivare för företaget och komma med förslag om lösningar vid företagets ekonomiska problem. Banken vill ju hellre att företaget blomstrar än att det försätts i konkurs. Syftet med lagen är visserligen också att bidra till en noggrannare kredituppföljning. De flesta respondenter uppgav att de förmodligen kommer att ha en tätare kredituppföljning. På så sätt blir de varse om faror och kan reagera snabbare, antingen i form av att kräva tätare amorteringar eller att bidra till rådgivning och försöka lösa företagets problem.

6 Slutsats

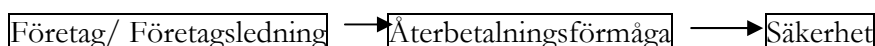

Detta kapitel framställer resultatet av denna studie och syftet med rapporten besvaras. Vidare kommenteras utfallet av studien, validiteten av resultatet och förslag till vidare forskning inom ämnet ges.

6.1 Intervjuer

Samtliga banker har ett liknande sätt att gå tillväga när de bedömer ifall en kredit ska beviljas. Processen kan delas in i tre steg, där föregående steg måste godkännas för att nästa steg ska påbörjas:

Fig. 6-1 Steg i bedömningsprocessen utifrån intervjuerna med bankerna

Det första bankerna tittar på är om de finner tillit till företaget och företagsledning; är företaget lojalt? Vad är dess syfte och affärsidé? Uppfylls inte detta grundläggande steg så beviljas inget lån hur bra affärsidén än är och hur mycket säkerheter företaget än kan ge. Om företaget däremot bedöms som godkänt och passerar steg ett så bedöms dess återbetalningsförmåga. Vanligtvis så analyserar bankerna företaget utifrån dess historik men också utifrån trender på marknaden. Om steg ett och två är uppfyllda så anses företaget redan då som en säker investering för banken. Säkerheten, steg tre, kan ses som en extra garanti för banken om något skulle gå snett för företaget. Dock bör samtliga steg uppfyllas för att ett lån ska beviljas.

Som framgår är det enbart det tredje steget som påverkas av den nya lagen. Så det är endast företag som bedöms som lojala och har förmågan att betala tillbaka det eventuella lånet som påverkas. För inget företag kan beviljas ett lån endast på grund av att det kan ställa en bra säkerheter. Detta gör det angeläget för bankerna att erbjuda factoring och leasing i större omfattning än tidigare eftersom dessa utlåningsmetoder säkerställer bankens lån.

Som tidigare nämnts i rapporten så var ett av syftena med lagändringen att bankernas uppföljning av lånen skulle förbättras. Ingen av de intervjuade bankerna trodde att den nya lagen skulle innebära att någon ändring skulle göras i uppföljningsprocessen. Däremot var samtliga banker eniga om att de kommer att följa upp sina lån oftare än tidigare. Det direkta resultatet av lagändringen är att factoring- och leasingavtalen kommer att öka. Blancolånen har ökat på grund av att lagen har urholkat nästan hälften av företagshypoteket. Vidare så medför den nya förmånsrättslagen att bankerna oftare kommer att granska företagen de lånat pengar till.

6.2 Påverkan på relationen mellan företagen och bankerna

Intervjuerna med bankerna visar att de lån som redan är beviljade har i princip varit opåverkade, även fast samtliga banker gått igenom samtliga lån. Vad gäller framtiden så hävdar samtliga banker utom en respondent att den nya förmånsrättslagen leder till att det kommer att bli svårare för företag att få lån, vilket leder till att färre lån kommer att beviljas. Enligt respondenten så gör de så bra analyser av de två första stegen att säkerheten i de flesta fall är överflödigt.

Även de flesta företagen tror att det kommer att bli svårare att få lån i framtiden, framför allt för nystartande företag. Många företag tror också att konkurserna kommer att öka som en direkt följd lagändringen.

6.3 Utfallet av studien

I jämförelse mellan utfallet av denna undersökning med utfallet av tidigare arbeten om området så resulterar denna rapport i ett liknande svar vad gäller bankernas förväntade konsekvenser av den ändrade lagstiftningen, vilket förstärker tidigare arbetens utfall. Men till skillnad från tidigare arbeten så belyser denna rapport även problemet från små och medelstora företags synvinkel.

Ett av de stora syftena med lagändringen är att få banker och företag att samarbeta bättre. Undersökningen visar att samtliga banker är ense om att den nya lagen troligen inte kommer att påverka samarbetet mellan banker och företag mer än att bankerna oftare kommer att följa upp lånen, men inga rutiner kommer att ändras i sättet att följa upp lånen på. Utifrån svaren från undersökningen med företagen kan det utläsas att inte heller företagen ser att den nya lagen skulle innebära ett bättre samarbete mellan banker och företag. Utfallet av undersökningen motsäger alltså att lagändringen kommer att uppfylla detta syfte.

Ett annat av de stora syftena med den nya lagen är att bankerna, i större utsträckning än tidigare, ska grunda sin långivning på väl gjorda bedömningar av företagets framtida återbetalningsförmåga, snarare än på lämnade säkerheter. Utfallet av denna studie motsäger att lagändringen kommer att uppfylla detta syfte eftersom resultatet av intervjuerna visar att bankerna redan gör fullgoda bedömningar om företagen och deras återbetalningsförmåga. Inte heller företagen som varit del av denna undersökning tror att lagändringen kommer att påverka något annat än just kravet på andra säkerheter. Kan företaget inte ställa några andra säkerheter så blir det svårare även för företagen med god återbetalningsförmåga att få lån. Om denna prognos visar sig vara sann så innebär detta ett problem för samhället eftersom en betydlig del av alla arbetstillfällen skapas i små företag, vilkas ägare, i praktiken, ofta står för säkerheterna. För dessa ägare problem att ställa mer säkerheter så kan lagändringen innebära en hämning av den ekonomiska utvecklingen.

Samtliga banker ser den nya förmånsrättslagen som något negativt för deras verksamhet, även om de påverkas av den i olika grad. Även de flesta företagen anser att lagändringen försvårar deras situation. De enda som vinner på förändringen tycks vara leverantörerna som nu kan göra anspråk i konkursbon.

6.4 Validiteten av resultatet

I denna studie har vi begränsat oss till att endast undersöka den nya förmånsrättslagens påverkan på banker och företag. Eftersom intervjuer gjorts med ett representativt urval av banker, och då med experterna från varje bank, och att svaren från dessa gav ett liknande resultat tyder detta på att vi sannolikt funnit de största förväntade konsekvenserna av den nya lagstiftningen. Detta under förutsättning att intervjuerna gett alla tänkbara svar en lika möjlighet. Rapportens kvalitativa undersökning kan kritiserars i form av subjektivitet eftersom det är författarna som har formulerat intervjufrågorna utifrån deras egna val beroende på deras tidigare kunskap. Även tolkningen av undersökningen kan ha en viss påverkan av författarnas egna uppfattningar och värderingar vilket kan leda till att det empiriska utfallet av undersökningen tolkas subjektivt.

För att undvika så mycket subjektivitet som möjligt så vidtogs flera åtgärder för att objektivitet skulle nås under intervjuerna. Bland annat så intervjuades alla respondenterna av samtliga tre författarna till uppsatsen vilket gav möjlighet för att fler frågor kunde ställas om någon av författarna tyckte att en fråga inte hade ställts eller endast belysts ensidigt. Även valet av huvudfrågor som utgjorde basen i intervjuguiden var väl genomtänkta. Frågor grundades på idén om att hela problemområdet skulle omfattas och att alla större konsekvenser skulle tas upp och belysas allsidigt. För att vara helt på den säkra sidan så blev samtliga responterna, i slutet av intervjun, tillbedda att lista alla förväntade för- och nackdelar för banken som följd av den nya lagen och sedan fick de göra samma sak men då genom företagets synvinkel. Detta gav respondenterna tillfälle att ännu en gång tänka igenom alla konsekvenser av lagändringen.

Vad gäller tolkningen av svaren från intervjuerna så är risken väldigt liten för att viktig information ska ha filtrerats bort eftersom i princip alla svar har tagits upp i empirikapitlet. Och eftersom både intervjuerna och rapporten byggs på samma frågor så är risken väldigt liten att någon av respondenterna eller författarna skulle ha missförstått frågorna eller svaren på dessa.

I enkätundersökningen som var riktad till företagen så är det framför allt valet av frågor som kan kritiserars. Detta eftersom svarsmöjligheterna inte är lika breda i en kvantitativ undersökning som i en kvalitativ intervju. Som tidigare nämns så brukar frågor i en kvantitativ undersökning utformas så att de mäter förhållandet mellan olika parametrar. Risken är här att det förfrågade förhållandet inte är av särskild relevans för ämnet, och därför är också svaren då irrelevanta.

I fallet av denna undersökning så kommer författarna undan problemet med att frågorna i enkätundersökningen inte skulle vara av relevans genom att alla frågorna i enkätundersökningen är byggda på svaren från intervjuerna med bankerna. Bankerna som i detta fallet bör ha mer insyn i vilka konsekvenser lagändringen medför för förhållandet mellan banker och företag lade fram de förväntade konsekvenserna, sedan undersökte författarna, genom enkätundersökningen, hur företagen uppfattar de av bankerna framlagda konsekvenserna.

För att ytterligare göra sig säkra på att alla tänkbara konsekvenser av den nya lagen kom fram så ställdes en öppen fråga i slutet av enkäten. Denna gav möjlighet för företagen komma med ytterligare tankar om lagändringen, ifall någon aspekt inte tagits upp.

Resultatet av enkätundersökningen stöds utifrån ett statistiskt perspektiv eftersom enkäter skickades ut till 31 procent av den valda populationen och svarsfrekvensen var hög, 42 procent. Alltså, resultatet av denna studie är sannolikt av hög validitet eftersom författarna använt sig av en väl genomtänkt metod för att nå svaren på ställda frågor. Vidare så stöds resultatet av tidigare arbetens, inom ämnet, resultat och svarsfrekvensen i företagsundersökningen var hög vilket troligen bidragit till att ge en rättvis bild av företagets förväntade konsekvenser av den nya förmånsrättslagen.

6.5 Förslag till vidare forskning inom området

Eftersom detta är en ny lag så skulle det vara intressant att följa upp konsekvenserna av lagändringen, om några år, och se vad som egentligen hänt. Finns lagen överhuvudtaget kvar; om ja, blev de faktiska konsekvenserna av lagändringen som de förväntade?, eller om lagen inte finns kvar, vad var det som inte fungerade som förväntat från lagstiftarnas sida?

Litteraturföreteckning

- Arrow, K. (1985). *The economics of agency*. Boston: Harvard University Press.
- Bergström, S. & Lennander, G. (2001). *Kredit och säkerhet*. Uppsala: Iustus Förlag AB.
- Broomé, P., Elmér, L. & Nylén, B. (1998). *Kreditgivning till företag*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahmström, K. (1996). *Från datainsamling till rapport – att göra en statistisk undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Folkesson, E. (2004). *Företaget i ekonomisk kris*. Stockholm: Thomson Fakta
- Funered, U. (1994). *Bankernas risktagande*. Lund: Nerenius & Santérus Förlag AB.
- Garmer, F. & Kyllenius, M. (2004). *Finansiering för små och nystartade företag*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Green, E. (1997). *Kreditbedömning och intuition – ett tolkningsförslag*. Lund: Lund University Press.
- Heuman, L. (2000). *Specialprocess: utsökning och konkurs*. Stockholm: Norstedts juridik
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Jovanovic, B. (1981). *Labour Mobility and Wages*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lofalk, G. (2004). *Ny insolvenslagstiftning*. Stockholm: Hellström & Partners Advokatbyrå KB
- Lundquist, L. (1993). *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Malhorta, N. (2002). *Basic marketing research*. New Jersey: Prentice Hall.
- Malmström, Å. & Agell, A. (1999). *Civilrätt*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Millqvist, G. (2003). *Sakerättens grunder: En lärobok i sakerättens grundläggande frågeställningar avseende lös egendom*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- NUTEK, Närings- och teknikutvecklingsverket. (1993). *Riskbedömning . förmånsrättens betydelse för rekonstruktion av företag*. Stockholm: NUTEK.
- NUTEK, Närings- och teknikutvecklingsverket. (2003:6). *Finansieringsmöjligheter – Vägledning för företag och deras kapitalbehov*. Stockholm: NUTEK.
- Oxenstierna, G. (2004). *Placeringsrådgivning – specialutgåva*. Stockholm: Ifu förlag.
- Patel, R. & Davidsson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, I. & Nilsson, S. Å. (1999). *Investeringsbedömning*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Rosengren, K. E. & Arvidsson, P. (1992). *Sociologisk metodik*. Solna: Almqvist & Wiksell.
- Sinkey, J.F. (1992). *Commercial Bank Financial Management – In the financial services industry*. New York: Mcmillan.

Stiglitz J.E. & Weiss A. Credit Rationing in markets with imperfect information. *American Economic Review*. Vol 73. June. s 393-409.

Storey, D.J. (1994). *Understanding the small business sector*. New York: Routledge.

Svedin, J. (1992) *Kreditgivning och kreditbedömning av företag*. Malmö: Almqvist & Wiksell.

Trost, J. (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Walin, G. & Rydin, B. (1992). *Förmånsrättslag, lönegaranti, kvittning mot lön m.m.* Stockholm: Norstedts Juridik.

Österholm, C. (2003). Den nya förmånsrätten – störst förändringar för stat och banker. *Balans*. Nummer 12:2003.

Intervjupersoner

Ericson, Claes, Kontorschef, Handelsbanken Jönköping, 2004-12-03

Hedenborn, Anna, Företagsmarknadschef, SEB Jönköping, 2004-11-29.

Johansson, Bo, Länsförsäkringar Bank Jönköping, 2004-12-01

Lindqvist, Bo, Nordea Skillingaryd, 2004-12-02

Rosén, Tomas, Föreningssparbanken Jönköping, 2004-11-30

Tidebrink, Bo, Bankchef, Länsförsäkringar Bank Jönköping, 2004-12-01

Sandberg, Ulf, Kontorschef, Nordea Skillingaryd, 2004-12-02

Offentligt tryck

Prop. 2002/03:49 - Nya förmånsrättsregler

SFS 1984:649 - Lag om företagshypotek

SFS 1987:617 - Bankrörelselagen

SFS 2003:528 - Lag om företagsinteckning

SFS 2003:535 - Lag om ändring i förmånsrättslagen

Internet

Finansinspektionen. (2005). *Företagsregistret*. Hämtad 2005-01-02, från http://www.fi.se/Templates/InstitutcategoriesPage____2466.aspx

Institutet för Tillväxtpolitiska Studier. (2005). *Konkurser i Sverige*. Hämtad 2005-01-02, från http://www.itps.se/statistik/statistik_konk.htm

NUTEK. (2004). *EU:s definition av SMF/SME*. Hämtad 2004-12-11, från <http://www.nutek.se/sb/d/252/a/1042>

Statistiska Centralbyrån. (2005). *Branschindelning*. Hämtad 2005-01-02, från http://www.scb.se/templates/Listning2_____35024.asp

Svenskt Näringsliv. (2005). *Konkursfrågor*. Hämtad 2005-01-03, från <http://www.svensktnaringsliv.se/Index.asp?PN=1118647&ID=748733>

Uppsatser

Ny lagstiftning om förmånsrätt och företagshypotek, Göteborgs Universitet. Hämtad 2004-10-02, från <http://www.handels.gu.se/epc/archive/00003362/01/03-04-25.pdf>

Bankers kreditbedömning av småföretag i och med försämrad förmånsrätt, Luleå Tekniska Universitet. Hämtad 2004-10-02, <http://epubl.luth.se/1402-1773/2004/061/LTU-CUPP-04061-SE.pdf>

Övrigt material

Informationsmaterial angående ny förmånsrättslag från Nordea. (2004).

Informationsmaterial från advokatbyrån Hamilton & Co. *Förmånsrätt i konkurs*. (2003).

Bilaga 1: Intervjuguide

Inledande frågor

- 1) Har ni på banken någon definition av små- och medelstora företag?
- 2) Hur stor andel av era krediter går till små- och medelstora företag?

Kreditgivning och riskbedömning

- 3) Nu när företagsinteckningen endast ger 55 procents utdelning. Kommer det att få någon effekt på kreditgivningen?
- 4) Vilka andra finansieringsformer har ökat?
- 5) Vilka faktorer vägs in för att företaget ska få kredit?
- 6) Hur gör banken en riskbedömning av företag? Har riskbedömningen förändrats efter den nya lagen?
- 7) Hur hanterar ni att kreditgivaren har mindre information om företagarens verksamhet än företagaren själv? Är det ett problem?

Säkerheter

- 8) Hur vanligt är företagsinteckning?
- 9) Är en företagsinteckning en bra eller dålig säkerhet jämfört med andra säkerheter?
- 10) Vilka företag använder sig av företagsinteckning som säkerhet?
- 11) Har förändringen från särskild till allmän förmånsrätt haft någon betydelse?
- 12) Har er bedömning av företagsinteckningen som säkerhet förändrats?
- 13) Kommer det att göras mer noggranna kontroller av företagets tillgångar nu än tidigare?
- 14) Är det någon skillnad på vilka säkerheter ni föredrar nu än tidigare?

Återbetalningsförmåga

- 15) Hur bedöms ett företags återbetalningsförmåga av banken?
- 16) Kommer banken att fokusera mer på återbetalningsförmågan nu än tidigare?

Kredituppföljning

- 17) Kommer kredituppföljningen att förbättras på grund av den nya lagen?
- 18) Blir det en ökad kreditrisk på grund av den nya lagen?
- 19) Vilka faktorer reagerar banken på när ett företag börjar få betalningsproblem?

För och nackdelar

- 20) Vilka för och nackdelar har lagen för er? Vilka är vinnare och förlorare på lagen?

Bilaga 2: Enkätfrågor

Hur många anställda har ert företag?

FÖRETAGSINTECKNING

Känner du till de nya reglerna om bankers förmånsrätt och företagsinteckning som började gälla den 1 januari 2004?

J A   N E J

Har ni banklån med företagsinteckning som säkerhet?

J A   N E J

Har er bank krävt mer säkerheter för era krediter hos dem under det senaste året på grund av lagändringen?

J A   N E J

FACTORING

Har ni finansiering med factoring?

J A   N E J

Om ni har factoring. Har er finansiering med factoring förändrats under det senaste året?

M I N S K A T   O F Ö R Ä N D R A T   Ö K A T

LEASING

Har ni finansiering med leasing?

J A   N E J

Om ni har leasing. Har er finansiering med leasing förändrats under det senaste året?

M I N S K A T   O F Ö R Ä N D R A T   Ö K A T

ERA ÅSIKTER

Vad anser ni allmänt om den nya lagen? Vilka fördelar och nackdelar kommer den att få för ert företag? Vilka tror ni kommer att tjäna på den nya lagen?